Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

Газетамиз 1991 йил 1 январдан чиқа бошлади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасининг газетаси

29 ОКТЯБРЬ, ПАЙШАНБА. № 211 (462). 1992 йил

Сотувда эркин нархда

ШАКАРНИНГ ОЗИ ШИРИНМИ?

ёки Самарқанд шаҳар дўконларидаги нохуш воқеалар хусусида

Яқинда шаҳар марказида беш-олти нафар кашанданинг қўлидаги халтасига дасталаб сигарета тўлдириб олган ва унинг ҳар қутисини 50 сўмдан пуллаётган аёл билан қилган даҳанаки «жанги»нинг гувоҳи бўлдим.

— Ахир, сенларда инсоф борми, — дерди кексароқ бир кашанда куйиб-пишиб. — Наҳотки, ҳатто бозордаги нон ҳам 10—12 сўм турганда, бир қути тамакини эллик сўмга сотсанглар?..

— Менга ақл ўргатманг, ота, сизни олинг, деб мажбурлаяпманми?.. Ўзим бу савил қолгурнинг ҳар қутисини 40-45 сўмдан оламан... Менгаям бирор нарса қолиши керак-ку... Ундан кўра, магазиндагилар билан олишинг, агар кучингиз етса... ана, боринг, базадагилар...

— Биз магазинларга яқин икки-уч ой ичида сигарета ёки папирос келганлигини эшитганимиз йўқ. Сиз ўзи қайси дўкондан оляпсиз буларни? — гапга аралашди бир зиёлинамо киши.

Аёл «Айтадиган аҳмоғингни топдинг-а» дегандек унга бир истеҳзоли қараш қилди-ю, индамай тескари бурилди...

Тўпланганларнинг бир-иккитаси, бунга гапириб нима обрў топасиз, дегандек, пойтахтимиздаги тамаки заводи маҳсулоти — «Ўзбекистон» сигаретасининг ҳар қутисига 50 сўмдан тўлаб, йўлларига равона бўлди.

Фақат олиб-сотарга биринчи бўлиб танбеҳ берган кекса кишигина асабини босолмай, бошини сарак-сарак қилиб, аста-аста одимларди. У билан йўлма-йўл гаплашиб кетдик.

— Мен асли бу ерлик эмасман, ўғлим. Исми-шарифим — Неъмат Ҳамроев. Навоий вилоятиданман. Набирамнинг тоби қочиб қолганди, шу ерда даволатаяпмиз. Ўн кундан буён Самарқанддаман. Баъзан шаҳар зйланаман. Бир гапни очиқ айтай, фақат бу қария ҳамшаҳарларимни ҳақоратлаяпти, деб хафа бўлманг. Йўқ, мен бу ерда савдо тизими издан чиқиб кетганлигини айтмоқчиман. Майли, воситачилик дўконлари ёки кооперативлар ҳақида гап йўқ. Уларга катталар, билганингни қил, деб рухсат этишибдими, ўзларига инсоф берсин... Ахир, давлат дўконларидан ҳам бирор нарсани ўз нархига харид қилиш амримаҳол-ку.

Неъмат ака ҳақ гапни айтаётган эди. Қолаверса, навоийлик бу одамнинг Самарқанд савдо дўконларида бўлаётган бошқа воқеалардан хабари йўқ. Кўплаб самарқандликлар август — сентябрь ойлари учун талонга шакар, ўсимлик ёғи, кир совун ололмай юрган бир пайтда шаҳардаги дўконлардан минглаб килограмм ун, шакар, ўсимлик ёғи қинғир йўллар орқали четга чиқиб кетаётганлигини ҳам билмайди.

Ҳозирги мураккаб шароитда ҳар килограмм озиқ-овқат маҳсулоти ҳисобда. Чунки уларнинг асосий қисми четдан қийинчиликлар эвазига келтирилаётгани маълум. Бунинг устига қиммат нархда бошқа давлатлардан олинса-да, Ўзбекистонда арзон баҳода сотилаётир. Шу сабабли бу маҳсулотлар жон бошига талон билан тақсимланмоқда. Бироқ вазият тақозоси билан «булоқ бошида» туриб қолган одамлар бу имтиёздан ўз билганларича фойдаланишмоқда. Келинг, яхшиси, далилларга мурожаат этайлик.

Нега кўпчилик самарқандликлар ҳанузгача август ойи учун талонга шакар олишолмаган? Савдо дўконларига кириб сўрасангиз, «ҳали маҳсулот келгани йўқ», дейишади. Аслида-чи? Шаҳардаги учта район озиқ-овқат тармоқлари бу маҳсулотни саккиз ой учун етарли миқдорда олишган.

Масалан, Темирйўл районининг «Наврўз» акционерлик савдо ишлаб чиқариш жамияти ана шу муддатда мазкур ҳудудда яшовчи 165700 кишига 1060,4 тонна шакар тарқатиши керак эди. Лекин бу кўрсаткич 961,8 тоннага етказилди, холос. Амалда бу ташкилотга саккиз ой давомида «Узглавбакалея»нинг Самарқанддаги базасидан 1140,6 тонна шакар ажратиб берилган. Лекин Темирйўл районининг «Наврўз» акционерлик савдо ишлаб, чиқариш жамияти 1115,6 тонна шакарни қабул қилдик, деб ҳужжатлаштирган. Яъни, йигирма беш тонна шакар базада қолганми ёки... Қисқаси, унинг қаердалиги номаълум.

Энди буёғини эшитинг. Юқорида айтилганидек, белгиланган миқдор бўйича район аҳолисига 1060,4 тонна ўрнига 961,8 тонна шакар талон орқали тарқатилди. «Узглавбакалея» базасидан эса 1140,6 тонна шакар олинган. «Наврўз» акционерлик савдо-ишлаб чиқариш жамияти раҳбарлари 98,6 тонна шакарнинг аҳолига тарқатилмай қолиши сабабини... «Бир қисми янги йил совғалари тайёрлашга сарфланган, қолгани қаҳвахона, музқаймоқ дўконларига берилган», деб изоҳлашди.

Лекин бу ташкилот раҳбарлари шу район ҳудудидаги 2-дўкон мудири М. Халилов 2133 килограмм шакар, 2012 килограмм ўсимлик ёғи, 51-дўкон сотувчиси Т. Жумаев 1331 килограмм шакар, 2397 килограмм ўсимлик ёғини аҳолига талон орқали сотмай, ўз билганларича пуллаб юборганлигини қандай изоҳлашар эканлар? Қовун қовундан ранг олар деганларидек, 36-дўкон мудири С. Эгамбердиева ҳамкасбларининг «тажрибасини пухта ўзлаштириб», сизлардан ортда қолган номард деганича, нақд 4703 килограмм гуруч, қарийб уч тонна шакар, 3764 килограмм ўсимлик ёғи ва 2490 дона кир совунни талонсиз сотиб юборди. Магазин мудирларию сотувчилари омборлардаги бор нарсани четга пуллаш билан овора бўлсалар, самарқандликлар шакар ва бошқа зарур маҳсулотларни қандай қилиб ўз вақтида олишсин.

Эҳтимол, сиз, магазин ходимлари шунча нарсани четга сотиб, тўғридан-тўғри ўз чўнтакларини қаппайтириш билан овора экан, энди айби очилгач, кескинроқ жазога тортилгандир, деб ўйларсиз. Янглишасиз. Бир-икки нафар магазин мудирлари сотувчиликка ўтказилди, холос. Чунки Самарқандда омборлардаги бор нарсани «йўқ» деб кўрсатишга устаси фаранг, истаган маҳсулотни сунъий равишда тақчил қилиб қўйишга моҳир, ҳеч кимдан ва ҳеч нарсадан чўчимай, талон билан бериладиган маҳсулотни ҳам четга пуллаб юборадиган сотувчиларни қадрлашади. Шунинг учун бўлса керак, улар

(Давоми 2-бетда).

Ислом КАРИМОВ:

ТУРКИЯГА ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚИНИНГ ТАБРИГИНИ ОЛИБ КЕТАЯПМИЗ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов бошчилигидаги расмий делегация Туркия давлати ташкил топганининг 69 йиллиги муносабати билан ўтказиладиган тантаналарда қатнашиш ва Анқарада бўладиган Осиё давлатлари раҳбарлари Кенгашида иштирок этиш учун Туркияга жўнаб кетди. Президент аэропортда мухбиримиз саволларига қуйидагича жавоб берди:

— Туркия давлати Ўзбекистон Мустақиллигини биринчи бўлиб тан олиб, дўстлик алоқаларини йўлга қўйган қардош мамлакатдир. Шу кунларга келиб, ўзаро алоқаларимиз мустаҳкамланиб, равон йўлга чиқиб олди. Бу алоқаларни янада мустаҳкамлаш зарур. Туркия Ўзбекистонга биринчилардан бўлиб амалий ёрдам қўлини ҳам чўзди. Бу мамлакат бизга катта миқдорда кредит берганлигини ҳам таъкидлаб ўтмоқчиман. Уларнинг оғир дамларда кўрсатаётган ёрдамидан, албатта ўзбек халқи миннатдордир.

Биз яқингинада катта шоду ҳуррамлик билан мустақиллигимизнинг бир йиллигини нишонлаган эдик. Турк халқи бу байрамни биз билан бирга олқишлаган эди. Энди дўстларимизнинг қутлуғ байрамида қатнашиш, уларни муборакбод этиш мақсадида биз у ерга йўл олаяпмиз. Шундай файзли байрам кунида Туркия халқи ва раҳбарлари билан бирга бўлишни ўзимга ҳам қарз, ҳам фарз деб биламан.

Ташрифимиздан яна бир муҳим мақсад Анқарада бўлиб ўтадиган Осиё давлатлари раҳбарлари учрашувида қатнашишдир. У ерда кўриладиган масалалар ғоятда муҳим эканлиги, учрашув натижалари улкан регионадаги ижтимоий ва иқтисодий вазиятга таъсири катта бўлишлигини айтиб ўтмоқчиман. Бу минтақадаги давлатлар раҳбарлари ва Ўрта Осиё республикалари раҳбарлари қанчалик кўп учрашиб турсалар, шунчалик фойдалидир. Туркия давлати байрамида қатнашиш учун қўшни республикалар раҳбарлари ҳам бориб, сўнгра улар Анқарадаги учрашувда иштирок этишлари кутилмоқда. Биз у ерда олдимизда турган муаммоларни ҳал қилиш, ҳамкорликни янада ривожлантириш борасида фикр алмашиб, аниқ режалар белгилаб оламиз.

Мен яна шуни таъкидламоқчиманки, биз авваламбор Туркияга Ўзбекистон халқининг миннатдорчилиги ва самимий табригини олиб кетаяпмиз.

Делегация аъзоларини Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси Ш. Йўлдошев, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат котиби Р. Ражабов ва бошқа расмий кишилар кузатиб қолдилар.

М. НАЗАРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

БУЮК БРИТАНИЯ ЭЛЧИСИ РЕСПУБЛИКА ПАРЛАМЕНТИ ФАОЛИЯТИ БИЛАН ТАНИШДИ

28 октябрь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси Шавкат Йўлдошев Буюк Британиянинг Ўзбекистон Республикасидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Брайн Фоллни қабул қилди.

Дўстона суҳбат чоғида Республика Олий Кенгашининг фаолияти тўғрисида сўзлаб берилди, икки мамлакат Парламентлари ўртасида тажриба айирбошлаш, шунингдек маданий алоқаларни ривожлантириш масалалари тилга олинди.

(ЎзА).

ЮРТИМИЗГА АҚШНИНГ ЭЪТИБОРИ ТОБОРА ОШЯПТИ

Ўзбекистон Бош вазирининг ўринбосари Бахтиёр Ҳамидов 27 октябрда АҚШнинг Республикамиздаги фавқулодда ва мухтор элчиси Генри Ли Кларкни қабул қилди.

Суҳбат вақтида икки томонлама иқтисодий ҳамкорлик муаммолари муҳокама қилинди. Ўзбекистон—Қўшма Штатлар элчихонаси очилгандан кейин икки мамлакат ишбилармонлари ўртасидаги алоқалар анчагина кучайгани қайд этилди.

Ҳамкорликни иқтисодий ва ижтимоий фаолиятнинг кўпгина соҳалари бўйича ўзаро манфаатли асосда ривожлантириш кўзда тутилаётганлиги учрашувда таъкидлаб ўтилди. Г. Л. Кларк Америка савдо-саноат доираларининг бу ҳамкорликни янада кенгайтиришдан манфаатдор эканликларини уқтириб ўтди.

(ЎзА).

Ё тавба

ЎЗБЕК ТИЛИДАГИСИ ЁПИЛДИ

ДАВЛАТ тили тўғрисидаги Қонун жорий этилгандан сўнг Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюросининг 1989 йил декабрь ойида бўлиб ўтган мажлисида республикадаги айрим шаҳар ва туман газеталарининг бир саҳифасини ўзбекча, русча ва тожикча чиқариш тўғрисида қарор қабул қилинганди.

Ушбу қарор «Зарафшанский рабочий» газетасига ҳам тегишли эди.

Бироқ қарор Зарафшон шаҳрига кечикиб етиб келди (Пойтахт олис-да). Кечикиб бўлса-да, газетанинг бир саҳифаси ўзбекча чиқа бошлади. Бундан кўпчилик хурсанд бўлди. Ҳатто зарафшонлик маҳаллий шоирлар дўппиларини осмонга отишди. Аммо бечора шоирларнинг қувончи узоққа бормади. Бу орада компартия ҳалокатга учради. Шундан кейин газетанинг ўзбек тили саҳифаси ҳам ўз-ўзидан барҳам топди.

— Бунинг сабаби битта, — дейди газета муҳаррири Илёс Тошқулов. — Маблағ йўқ, вассалом.

М. МАРДИЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ПАХТА— ВАТАНГА!

Республика вилоятларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 28 октябргача бўлган

МАЪЛУМОТ

(Режага нисбатан фоиз ҳисобида)

Биринчи устун — вилоятлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён.

Бухоро	2,02	81,53
Фарғона	1,53	79,22
Андижон	1,50	77,89
Наманган	2,50	75,45
Қашқадарё	2,86	75,05
Хоразм	1,89	66,89
Сурхондарё	1,65	65,50
Тошкент	2,87	61,22
Қорақалпоғистон Республикаси	1,91	59,03
Навоий	2,94	58,13
Сирдарё	3,71	51,47
Жиззах	3,65	45,09
Самарқанд	2,41	41,40
Республика бўйича	2,38	65,69

Қилмиш—қидирмиш

ЖИЗЗАХДА РЕКЕТЧИЛАР ҚЎЛГА ТУШДИ

БУ йигитларнинг энг каттаси 30, кичиги 18 ёшда. Сулико Гунташвили илгари Жиноят мажмуининг 128-моддаси бўйича қамалиб чиққан.

Тарас Лачин, Александр Степанов, Дмитрий Тобишев, Файзулло Салоҳиддинов, Сергей Павленко, Олег Шевцовлар панжара ортига энди ўтишди. Бу гуруҳ 1992 йил 5 февралдан 18 сентябрга қадар 12 хонадонга ўғирликка тушишган. Уй эгаларини пичоқ, тўппонча, милтиқ билан қўрқитиб, жами бир миллион сўмга яқин мол-мулк, қимматбаҳо зеб-зийнатларни, шунингдек, бешта енгил автомашинани олиб қочишган. Мол-мулкнинг асосий қисмини эгалари таниб, қайтариб олишди.

— Жавобгарлар ўз айбларига тўлиқ иқрор бўлишди, — дейди Жиззах шаҳар милицияси терговчиси Асқар Қораев, — чунки ашёвий далиллар рад қилиб бўлмас даражада етарли тўпланган. Жиноий гуруҳ аъзоларининг кўпчилиги нашавандлардир.

А. МАМАРАСУЛОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ИШБИЛАРМОНЛИК НИҚОБИ ОСТИДАГИ ҚАЛЛОБЛАР

РЕСПУБЛИКА ПРОКУРОРИ БУРИТОШ МУСТАФОЕВ БИЛАН МУСОҲАБА

Кеча республика прокуратурасида ҳуқуқни ҳимоя қилувчи идоралар, тегишли вазирлик ва давлат қўмиталари, Тошкент шаҳри ва туманлари ҳокимликлари раҳбарлари мувофиқлаштирувчи Кенгашнинг йиғилиши бўлди. Суҳбат асосан ана шу мавзуда.

— Республикамиз Президентининг бозор муносабатларига ўтиш шароитида истеъмол бозорини тўлдириш ва ҳимоя қилишга қаратилган Фармонлари ўз вақтида қабул қилинган ҳужжатлар бўлди, — деди прокурор. — Ички бозорни тўлдириш ниятида кичик ҳамда хусусий корхоналарни, ишбилармонликни ривожлантиришга катта эътибор берилмоқда. Бундан мақсад, аввало, бугунги иқтисодий танг шароитда республика аҳолисининг ночор гуруҳларини истеъмол маҳсулотлари ва моллари билан бир меъёрда таъминлаб туришдан иборат. Аммо халқни озиқ-овқат ва бошқа маҳсулотлар билан таъминлашда суиистеъмолликларга йўл қўйилмоқда. Қолаверса, ишбилармонликни ниқоб қилиб олган айрим кимсалар республикамизга маҳсулот келтириш ўрнига унинг ғайри қонуний равишда ташқарига ташиб кетилишига кўмаклашмоқдалар. Тегишли вазирликлар, давлат қўмиталари, назорат ташкилотлари бунинг олдини олишда сусткашликка йўл қўймоқдалар. Кенгашимизда ана шу масалаларга айниқса эътибор берилади.

— Бўритош ака, халқ ҳақига хиёнат қилаётган, зарур маҳсулотларнинг чайқовчилар қўлига ўтишига кўмаклашаётган кимсаларга нисбатан қандай чоралар кўриляпти?

— Давлат назорат қўмитаси билан биргаликда Тошкент шаҳри ва вилоятида ўтказилган текширишлар кўпгина салбий ҳодисаларни очиб ташлади. Тошкент шаҳридаги Мирзо Улуғбек туманида савдо дўконлари йил мобайнида белгиланган миқдордаги 22,6 тонна қанд-шакарни, 133,7 тонна ёғни олмаган. Оқибатда бу маҳсулотлар аҳолига етиб бормаган. Республика ички ишлар идораси бу йил 60 дан кўпроқ шу хил жиноятни фош этди. Масалан, Гулистон шаҳар озиқ-овқат маҳсулотлари савдоси бошқармасининг бошлиғи А. Содиқов шу йилнинг июль ойида қозоғистонлик С. Аҳмедовга ҳар қопи 2 минг сўмдан тўрт тонна шакарни 160 минг сўмга пуллаётганида қўлга олинди. Бундай мисоллар оз эмас. Статистика қўмитасининг маълумотига қараганда, республикамизда фаолият кўрсатаётган ширкатларнинг атиги 179 фоизи, кичик корхоналарнинг 12 фоизи бевосита ишлаб чиқариш билан шуғулланиб, истеъмол бозорини тўлдиришга ҳисса қўшмоқда. Қолганлари эса чайқовчилик, воситачилик ва бошқа «ҳаводан пул ясаш» фаолияти билан банддир.

— Шу хил қинғирликларга қандай чек қўйиш мумкин?

— Республика прокуратура идоралари аввало бозор иқтисодиётига ўтиш шароитида аҳоли истеъмол ҳуқуқларини ҳимоя этишга қаратилган қонунлар, Президент Фармонлари ва ҳукумат қарорлари оғишмай бажарилиши устидан назоратни кучайтиришлари лозим. Кичик ва хусусий корхоналар, якка тартибдаги меҳнат фаолияти билан шуғулланувчи шахслар қайта рўйхатдан ўтказилса, фойдадан ҳоли бўлмасди. Аҳоли учун зарур маҳсулотлар ва молларнинг четга чиқариб юборилишига, савдодан яширилишига, харидорлар ҳақидан «уриб» қолинишига йўл қўяётган кимсаларнинг таннобини тортиб қўйиш вақти аллақачоноқ етди, деб ўйлайман.

Абдумажид АЗИМ.
(ЎзА).

ОБУНА-93

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ АХБОРОТНОМАСИ»ГА ОБУНА БЎЛИШНИ УНУТМАДИНГИЗМИ?

Фақат «Ахборотнома»дагина Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашида қабул қилинган қонунлар, қарорлар, уларга киритилган ўзгартишлар, Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармонлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсатининг қарорлари, республика маъмурий-ҳудудий бўлинишидаги ўзгаришлар мунтазам эълон қилинади.

«Ахборотнома» ўзбек ва рус тилларида ҳар ойда нашр этилади.

ОБУНА БАҲОСИ:
бир йилга — 360 сўм;
олти ойга — 180 сўм;
уч ойга — 90 сўм;
бир ойга — 30 сўм.
НАШР ИНДЕКСИ: 75220.

БИТИМ ИМЗОЛАНДИ

28 октябрь куни Тошкентдаги Халқлар дўстлиги саройида «Америка Қўшма Штатлари ҳукумати билан Ўзбекистон Республикаси ҳукумати ўртасида сармоя сарфлашга кўмаклашиш ҳақида битим» имзоланди.

Ўзбекистон билан АҚШ ўртасидаги муносабатларнинг ривожланишига илк асос соладиган бу муҳим ҳужжатни Ўзбекистон Республикаси Ташқи иқтисодий алоқалар вазирининг биринчи ўринбосари С. Сафоев ва Америка Қўшма Штатларининг республикамиздаги фавқулодда ва мухтор элчиси Генри Кларк имзоладилар.

(ЎзА).

Конституция лойиҳаси·

УМУМХАЛҚ МУҲОКАМАСИДА

ЯНГИ ҚАДАМ

Қайсики давлатнинг Конституцияси қанчалик пухта ва мукаммал ишланган бўлса, уни идора қилиш шунчалик осон ва адолатли бўлади. Буюк давлат арбоби Амир Темур бу ҳақда шундай деганлар: «Давлат агар дину ойин асосида қурилмас экан, ундай салтанатнинг шукуҳи, қудрати ва тартиби йўқолади. Бундай салтанат ялонғоч одамга ўхшарким, уни кўрган ҳар кимса, назарини олиб қочади. Ёҳуд касу нокас тап тортмай кириб чиқадиган томсиз, эшиги-тўсиғи йўқ уйга ўхшайди». Ҳақиқатдан ҳам қонунлар давлатни қўриқлаб турувчи деворлар, эшиклар ва дарвозалардир. Ана шу «эшигу-дарвоза»лар қанчалик мустаҳкам қурилган бўлса, ўша давлат шунчалик пойдор, фуқаролари тинч-тотув ҳамда фаровон ҳаёт кечиради. Назаримда шунинг учун ҳам Ўзбекистон Конституциясининг лойиҳаси умумхалқ муҳокамасига қўйилган, токи унинг ҳар бир бўлими, боби, моддаси, улардаги жумла ва сўзлар тўғри ҳамда халқ талабига жавоб бероладиган бўлсин.

Модомики , шундай экан, мен қуйидаги фикр ва мулоҳазаларни айтиб ўтишни зарур деб биламан. Лойиҳанинг 1-боб, 1-моддасини қуйидаги таҳрирда бериш керак: «Ўзбекистон —мустақил, ҳуқуқий, федератив давлат». Қолган сўзларнинг ушбу моддада зарурати йўқ. Чунки Конституцияда изоҳларга ўрин қолдирмаслик керак. Ўзбекистон деганда биз бундан буён ҳуқуқий, дунёвий давлатни тушунамиз. Суверен ёки суверенитет сўзи француз тилида Олий ҳокимият маъносини англатади. Бу ерда ҳам у Олий давлат ҳокимиятининг мустақиллигини англатаяпти. Шу сабабли «Суверен» сўзининг ўрнига «Мустақиллик» қўлланса мақсадга мувофиқ бўларди.

Шу бобнинг 2-моддасидаги охирги «масъулдирлар» сўзи «ўз вазифаларини амалга оширишларида жавобгардирлар» деб ўзгартирилса янада аниқ ва тўғри бўларди. Бундай дейишимизнинг боиси шундаки, биринчидан Конституцияда мавҳум ҳамда тўмтоқ сўзлар ишлатилмаслиги, аксинча қатъий қилиб, «мумкин ёки мумкин эмас» қоидасига амал қилиниши керак. Акс ҳолда яна ўтмишдагидек «масъул», «бажарадилар» каби масъулиятни талаб қилмайдиган моддаларнинг пайдо бўлишига сабаб бўлади. Худди шундай қатъийликни 15-модданинг иккинчи бандига, 41-моддадаги охирги «амал қиладилар», «таъминлайдилар» сўзларини «амал қилишлари шарт», «таъминлашга жавобгардирлар» деб ўзгартириш керак.

Шахсий ҳуқуқ ва эркинликлар (VII) бобининг 28-моддасининг иккинчи банди умуман керак эмас. Чунки ўта мавҳум сўзлар билан ёзилган. Шу бобнинг 30-моддасида қарама-қарши фикрлар мавжуд. Унинг бош қисмида ҳар бир шахснинг эътиқоди ҳақида гапирилган бўлса, охирги жумлалари: «...ҳеч бир диний ташкилотнинг давлатдан бирон имтиёз олиши ва сиёсий ҳокимиятдан фойдаланиши мумкин эмас», деб ёзилган.

Дин ва давлат, жамоат бирлашмалари ва давлат каби мураккаб масала хусусида шахсий мулоҳазаларимни билдирмоқчиман. Бизга маълумки, давлат ва ҳуқуқ ҳукмронлик қиладиган жамиятда давлат ҳамда қонундан ташқари ёки ундан устун турадиган куч бўлмаслиги керак. Шундай экан, давлат ҳудудида ҳаракат қилаётган барча сиёсий партия, дин ва жамоат ташкилотлари унинг ички ва ташқи сиёсатини амалга оширишда ёрдам беришлари керак. Давлат эса ўз навбатида уларга раҳбар, ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилувчи куч, ташкилот бўлиши керак. Модомики шундай экан, лойиҳанинг динлар тўғрисидаги 28 ва 58-моддалари бугунги воқеликка тўғри келмайди. Бизнинг фикримизча эндиликда диннинг потенциал кучларидан давлатни идора қилишда унумли фойдаланиш керак. Айниқса, дин айрим сиёсий партиялардан обрўли ва омма орасида эътиборли бир шароитда яна унга эски нуқтаи назар билан «Дин давлатдан ажралган» деб ёндошсак, у ҳолда дин ва давлат ўртасидаги муносабат тўғри йўлга қўйилмайди. Шунинг учун Конституция лойиҳасининг тегишли моддаларига ўзгартириш киритиб, «Дин давлат билан боғлиқ, у фуқароларни тарбиялашда, миллий урф-одат ва анъаналарни ривожлантиришда фаол иштирок этади. Унинг идора ва мулки давлат томонидан қўриқланади» деб ўзгартириш киритилса, қонуннинг ҳамма учун баробарлиги принципи тўла таъминланган бўларди.

«Оила» (X/V боб) бизнинг назаримизда энг бўш ишланган бобдир. Агарда 61 ва 62-моддаларни олиб қарайдиган бўлсак, энг ачинарли жойи шундаки, ота-она ва бола ўртасидаги табиий муносабатга Конституция ҳам аралашмоқда. Ахир болани туғиш ва уни она сути билан боқишни қонун билан амалга ошириш ёки ман этиш мумкин эмаску. Бундай масалалар қонун билан эмас балки ахлоқ, одоб қоидалари билан тартибга солинмоғи керак. Ота-онаси ва аксинча болаларини улар кексайганда боқилишининг Конституцияда ифодаланиши жамиятнинг ахлоқсизланишини кўрсатишдан бошқа нарса эмас. Оила масаласи «Оила-никоҳ» кодексларида кўрилса кифоя.

Тўртинчи бўлим — «Давлат ва маъмурий-ҳудудий тузилиш» бобида ҳам ноаниқ, айрим ҳолларда эса тушуниб бўлмайдиган сўз ва фикрлар мавжуд. Масалан, мазкур бобнинг номланиши ҳам эскича фикрлаш йўсинидан далолатдир. Бизнингча оддийгина «Давлатнинг тузилиши» деб номланса тўғри ва тушунарли бўларди.

Бешинчи бўлим, яъни давлат ҳокимиятининг ташкил этилиши бобларига келганда шуни айтиш мумкинки, XVIII боб «Ўзбекистон Олий Кенгаши» деб номланса дуруст бўларди. Чунки мажлис сўзи ўрнига Кенгаш сўзини ишлатган маъқулроқ. Шу бобнинг 73-моддасидаги бир палатали ўрнига икки палатали Олий Кенгаш деб ўзгартирилса тўғри бўлади. Чунки тажрибадан маълумки, икки палатали парламентларда қонунлар лойиҳасини муҳокама қилиш пишиқ ҳамда пухта бўлади.

Маҳаллий давлат ҳокимияти асослари (XXI) бобининг 101-моддасидаги биринчи бандида: «Вилоят, туман ва шаҳар вакиллик ва ижроия ҳокимиятини тегишли ҳудудда ҳоким бошқаради» деб ёзилган ҳолда, шу модданинг иккинчи бандида эса «Ҳокимлар Президент томонидан тайинланади» деган қоида белгиланган. Вилоят, шаҳар ҳокимининг Президент томонидан тайинланиши демократик принципларга тўғри келмайди. Биринчидан, ҳар бир вилоят ўз ҳокимини ўзи сайлаши керак. Акс ҳолда ўтмишдаги марказдан юборилган «раҳбарлар»га ўхшаш ҳолат юз бериб, вилоятлар аҳолиси орасида норозилик юз бериши мумкин.

Вилоятларда ўз-ўзини бошқариш принципларини амалга ошириш учун ҳуқуқни уларнинг ўзларига бериш керак. Ҳамма соҳани ўта марказлаштириш тажрибаси ўзини оқламади. Баъзи бир кишиларда бизда маҳаллийчилик, уруғчилик кучли бўлганлиги сабабли тарафлар ўртасида ҳокимият учун кураш кескинлашиб кетади деган эътирозлар ҳам йўқ эмас. Сиёсий ҳокимият учун кураш қандай шаклда ва ҳолатда бўлмасин у доимо мавжуддир. Шунинг учун ҳам баҳоналар билан «осон» йўлни танлаб ўта марказлаштириш яхши натижага олиб келмайди. Модомики, дунё тажрибасига таяниб ҳуқуқий давлат қураётган эканмиз, демократия принципларидан чекинишимиз асло мумкин эмас. Ҳокимларни халқ сайлаши керак. Иккинчидан, сайланган халқ вакилларига тайинланган ҳокимнинг раҳбарлик қилиши ҳам мантиқан, ҳам сиёсий жиҳатдан тўғри бўлмайди. Энг муҳими ушбу бобнинг ҳамма моддасида ҳокимнинг ҳуқуқлари ҳақида гапирилгану, аммо унинг фуқаролар олдидаги бурчи ва масъулияти ҳақида ҳеч нарса дейилмаган. Бизнинг фикримизча, мазкур бобга махсус модда илова қилиниб, унда ҳокимнинг халқ олдидаги бурчи ҳамда жавобгарлиги аниқ қилиб ёзилган бўлиши керак.

Суд ҳокимияти боби (XXIII)да ҳар бир давлатда битта Олий суд бўлиши керак дейилган. 108-моддага кўра Олий хўжалик суди Ўзбекистон Олий Судининг таркибий қисмини ташкил этиши керак. Шунингдек ҳарбий, жиноий ва фуқаролик ишлари бўйича тузилган судлар ҳам Олий суднинг девон ҳамда бўлимларини ташкил этиши керак. Лойиҳага биноан икки Олий суд белгиланган. Бизнингча, бу ерда Конституциявий суд сонини аниқ кўрсатиш керак. Акс ҳолда у яна ўзгаради.

Кишини ажаблантирадиган жойи шундаки, давлат ҳокимияти органларидан кейин XXIV бобда прокуратура, XXV бобда молия ва бюджет, XXVI бобда эса мудофаа ва хавфсизлик масалаларига тўхталган-у, бошқа органлар тўғрисида ҳеч нарса дейилмаган. Келтирилган боблар қайси принципда тузилганлиги аниқ эмас. Чунки давлат идора органлари ҳақида гапирилганда, уларнинг ҳаммасини санаш ёки умумий хулосалар билан якунлаш керак эди. Прокуратура, мудофаа ва хавфсизлик органларига эътибор берилса-ю, бошқалари унутилса тўғри бўлмайди, албатта. Бундан ташқари, XXV бобнинг 120-моддасида «Ўзбекистон Республикаси ўз молия ва пул кредит тизимига эга» деб ёзилган. Ажабланадиган жойи шундаки, Ўзбекистон ҳали ўзининг мустақил пулига эга эмас. Эҳтимол, келажак назарда тутилаётгандир. Лекин қандай бўлмасин унга, албатта, аниқлик киритиш зарур.

Мудофаа ва хавфсизлик (XXVI боб) айни пайтда энг муҳим масала ҳисобланади. Шундай экан, мазкур, бобга оид «Ўзбекистон ўз қуролли кучларига эга», «У республика ва унинг аҳолиси манфаатларини ҳимоялайди», «Ҳудудий яхлитликни таъминлайди» каби қуруқ ҳамда умумий ибора ва сўзлар билан якун қилингани кишини ажаблантиради. Бизнингча, молия, мудофаа ва хавфсизлик масалаларига жиддий қараш керак. Чунки улар давлатни ушлаб турган устунлардир. Ҳар қандай мустақил давлат ўзининг мустақил пули, замонавий қуроллар билан таъминланган ҳарбий кучи, Хавфсизлик комитетларига эга бўлмас экан, у ўзи ҳамда фуқароларининг тинчлик ва фаровонлигини таъминлай олмайди. Бу масалалар ўта принципиал масалалардир. Шунинг учун ҳам Конституцияда, қуролли кучларимиз қандай қисм, қандай шакл (ёлланма ёки умумий ҳарбий мажбурият асоси)да ташкил қилиниши аниқ белгилаб қўйилиши керак.

Ҳалим БОБОЕВ,
ҳуқуқшунос олим.

ТОШКЕНТ. Ҳозирги иқтисодий қийин шароитга қарамасдан «Узводприбормаш» илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаси ўз маҳсулотлари миқдори ва сифатини кундан-кунга яхшилаб бормоқда. Бу ерда кўп йиллардан бери Ўзбекистон сув хўжалигининг катта объектлари учун гидротехник жиҳозлари ишлаб чиқарилади. Бундан ташқари бирлашма ишчилари сув хўжалигида ишлатиладиган автоматик ва телемеханик бошқарув аппаратлари ва шунга ўхшаш мураккаб аппаратлар ҳам ишлаб чиқармоқдалар. Бу ерда маҳсулотнинг янги турларини ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Бу маҳсулот турлари ҳам буюртмачиларга ўз вақтида етказиб берилмоқда. Яқинда корхона ўзининг 50 йиллик тантанасини ўтказди.

СУРАТДА: Чилангар-йиғувчилар бригадаси аъзолари (чапдан ўнгга) Рафиқ Закиров, Муҳаммад Бакиров, Юрий Осмаков, Тагир Жарифунил, Мирсобит Алимов.

А. ЗУФАРОВ олган сурат.

ОЁҒИНГИЗГА ЭГИЛИБ ЯШОЛМАЙМАН

— ДЕЯ ШАРТ ҚЎЙГАН ЭДИ ГУЛБАДАНБЕГИМ ЎЗИНИНГ БЎЛАЖАК КУЁВИГА

Бир олим ижтимоий тараққиётнинг йўналишига бағишланган ҳар қандай яхши асарнинг нашр этилиши жамият ҳаётида ҳамиша воқеага айланади, деб ёзган эди. Президентимиз Ислом Каримовнинг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» номли рисоласининг босилиб чиқиши ҳам ана шундай воқеага айланди дейиш мумкин. Китобча кенг жамоатчилик орасида қизғин баҳс ва мунозараларга сабаб бўлганлиги муштарийларга маълум.

Яқинда таҳририятимизга Ўзбекистонда хизмат кўрсатган фан арбоби, профессор Ҳамид ЗИЕЕВ ҳамда жумҳуриятимиз парламентининг Транспорт йўл ҳаракати, алоқа ва ахборот комитети раиси Ғулом ЗАҲРИДДИНОВ ташриф буюрган эди.

Ҳ. ЗИЕЕВ.

Ғ. ЗАҲРИДДИНОВ.

Уларнинг суҳбат мавзуи ҳам беихтиёр Президентимизнинг ана шу китобига бурилди.

Таҳририятимиз меҳмонларининг эътироф этишларича, китобда кейинги бир йил мобайнида республикамизда ҳаёт қандай кечган бўлса шундайлигича ўз аксини топган. Бошқачароқ айтганда, унинг асосида ҳақиқат ётибди. Асар муаллифи республикамизда мустақилликнинг ўрнатилиши, муҳим сиёсий, ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар чуқур таҳлил қилиб берилган. Муаллиф мустақил ҳаётимизда биз дуч келган қийинчиликлар ва уларни бартараф этиш чоралари ҳамда келажакда амалга оширишимиз лозим бўлган асосий ва масъулиятли вазифаларга кенг ва атрофлича тўхталган.

Юртимизнинг бугунги аҳволи, хусусан қишлоқ хўжалиги, саноати, табиий бойликлари ва маданияти ҳақидаги маълумотлар, Ўзбекистонни жаҳон аҳлига таништиришда, ташқи алоқаларнинг самарали бўлишида катта аҳамиятга моликдир. Хуллас, бу рисола мустақилликнинг биринчи йили тарихини ва келажак йўл-йўриқларини кўрсатувчи дастурдир.

Икки меҳмон суҳбати ушбу асар баҳона ҳаётий муаммолар, миллий қадриятларимиз, ижтимоий-сиёсий, иқтисодий аҳволга энди. Мана қулоқ солинг-а, улар, нималар дейишади.

Ҳамид ЗИЁЕВ: — Аждодларимиз дунёни туяда кезиб, борди-келди, савдо-сотиқ қилганлар ва ер шарининг тенг ярмини «забт» этган эдилар. Бугун замонавий транспорт воситалари — самолёт, поезд, кема, автомашиналар бизнинг хизматимизда. Бироқ саъй-ҳаракатларимиз биз кутган самараларни бермаяпти. Менимча, бунга миллатимизга хос юксак савдо маданиятининг сўниб, инсоф мезонларини унутишимиз сабабчи.

Ғулом ЗАҲРИДДИНОВ: — Чунки биз инсофли одамларни йўқ қилиб юбордик. Ёдингизда бўлса Президентимиз ўтган сессиялардан бирида авлодни соғломлаштиришимиз керак деган гапни айтувди. Ўйлаб кўрсангиз бу гапнинг замини жуда чуқур. Ҳа, биз пахтанинг навини, ҳайвонларнинг наслини яхшилаш ҳақида кўп заҳматлар чекдик. Аммо одам ҳақида, миллат ҳақида жуда кам ўйладик. Оқибатда генларга путур етди.

Ҳ. З. — Биз камбағалликка, итоаткорликка эришиш учун курашдик. Айниқса, хотин-қизларга муносабат борасида жуда катта хатоларга йўл қўйдик. Масалан, Темурийлар даврида хотин-қизларга нисбатан алоҳида сиёсат юргизилган. Улар ўзларидан кўра хотин-қизларга атаб кўпроқ иншоотлар қурганлар. Шу ўринда бир воқеа жуда характерли. Бобурнинг қизи Гулбаданбегим турмушга чиқмоқчи бўлади. Бўлажак куёв билан учрашиб унга:

— Таклифимизни қабул этганингиз учун ташаккур. Бироқ бир ўтинчимиз бор: мабодо, тақдир насиб турмуш қурсак, тўпиғингизга эгилиб яшолмайман, — дебди. Шунда куёв бўлмиш ажабланиб сўрабди:

— Тушунолмадим, бу билан нима демоқчисиз?!

Гулбаданбегим дилидаги гапни айтишга мажбур бўлибди.

— Кўпчилик эркаклар аёлларнинг қул бўлиб яшашларини хуш кўрадилар. Қулсифат аёллардан қулсифат фарзандлар дунёга келади.

Темурийлар хонадонида бунга алоҳида эътибор билан қаралган...

Ғ. З. — Гапингиз жуда ўринли. Биз аёлларимизни ардоқлай билишимиз, уларга турмушда ҳам, ижтимоий ҳаётда ҳам барча шароитларни яратиб беришимиз зарур. Қани энди хонадонларимизнинг гули бўлган аёлларимизнинг барчаси доим гулзорлар, боғу-роғларда нашъу намо билан яшасалар. Бу албатта соғлом ва жасур наслу насаб дегани.

Ҳ. З. — Қадим аждодларимизда турмуш қурмоқчи бўлган қиз билан йигитни кураш тушириш одати ҳам бўлган. Йигит енгса уйланган, енгилса қизга қул бўлиб қолган. Суғдлар даврида мерганликда ким ғолиб чиқса подшо бир кун тахтини бўшатиб берган. Грек тарихчиларининг гувоҳлик беришича, буюк Македонский ўзбек аёлидан зот олиш мақсадида Раҳшонага уйланган экан. Демоқчиманки, хотин-қизларимизга қадимги аёлларимиздай ғурурли ва ўктам бўлиш ҳуқуқини беришимиз керак.

Ғ. З. — Дарҳақиқат, миллий ғурур учун изн берадиган имкониятлар олиб қўйилган эди. Шукрки, бугун бунга яна йўл очилди. Қизил империя ҳақида ҳар хил сўзлар айтилаяпти-ю, аслида улар бизнинг тарихимизни, кимлигимизни жуда яхши билишган. Шунинг учун ҳам миллат гулларини йўқотишга ҳаракат қилганлар.

Ҳ. З. — Тўғри, шунинг учун ҳам матбуот органларимиз айни шу кунларда турли сиёсий оқимларни бир-бирига яқинлаштиришга, миллий қадриятларимизни қадрлашга кўпроқ эътиборни қаратишлари зарур. Халқимиз минг йилдан буён чет эл босқинчиларига қарши курашиб келади. Асрлар давомида бир қўлида қурол, иккинчи қўлида кетмон билан кун кечирди. Шундай қилмаса буткул йўқ бўлиб кетиши хавфи ҳам йўқ эмас эди. Ота-боболаримиз шундай мислсиз қирғинларни бошидан кечирмаганларида Ўзбекистон бугун юз миллион нуфузли мамлакат бўлиши тайин эди. Эй, ёмони бу қирғинлар қатағонлар, тергов ва чеклашлар миллий ғуруримизга таъсир этмай қолмади. У одамлар қалбига қўрқув, эҳтиёткорлик муҳрини босди.

Ғ. З. — Ҳа, домла. Яхши кийинган, машина минган, ишнинг кўзини биладиган одамлардан шубҳаланадиган бўлиб қолдик. Мана яқинда Япония билан дунёнинг истаган бурчаги билан бевосита улана оладиган халқаро телефон станцияси қуриш ҳақида ҳаракат бошладик. Бироқ айрим эскича тушунчадаги ўртоқлар ҳалақит бера бошладилар. Охири Президентга чиқишга мажбур бўлдик. Хайриятки, у киши қўллаб-қувватлади. Натижада собиқ Иттифоқ республикалари ичида биринчи бўлиб шундай станцияга эга бўлдик. Тўғри, у бизга 6 миллион долларга тушди. Лекин биз ҳар йили мана шундай станция хизмати учун икки миллион доллар йўқотар эдик. Ана энди ҳисобланг: станция уч йилда бизга текинга қолади. Бу иқтисодий томони холос. Келажакни эса юксак телекоммуникация хизматисиз тасаввур этиб бўлмайди. Дейлик мустақил Ўзбекистон раҳбари чет элга чиқса-ю, ўз юрти билан тўғридан-тўғри гаплашолмаса. Масалан, Қобул билан Москва орқали гаплашиш қандай кулгили.

Ҳ. З. — Дарҳақиқат, сиёсат билан иқтисодий тадбирлар ёнма-ён ривожланмаса маънавият юксалмай қолаверади. Биз сиёсий онг, яъни ўз-ўзини англаш ҳиссини шакллантиришга эришмас эканмиз, бу ишларнинг барчаси бекор. Ўз-ўзини англаган миллатгина асосий мақсад йўлида иккинчи даражали нарсалардан воз кеча билади. Ҳозир назариётчилар орасида ҳам, амалиётчилар орасида ҳам иқтисодий ҳаётни изга солсак ҳаёт яхши бўлади деб ўйловчилар йўқ эмас. Йўқ. Халқимизда ўзликни, миллий ғурурни юксак қадрлаш ҳиссини шакллантирмас эканмиз, ҳаракатларимиз натижасиз бўлиб чиқиши мумкин.

Ғ. З. — Тўғри, кўп йиллар давомида марказ бизни таъминлайди, ҳимоя қилади, деб келдик. Одамлар онгидан шу тушунчалар ҳамон чиқиб кетмаган.

Ҳ. З. — Сиёсий онг билан, иқтисодий онг бир-бирини тўлдирмас экан, миллий мустақиллик ҳақидаги гап-сўзлар аҳамиятсиз бўлиб қолаверади.

Ғ. З. — Ана шу туйғуларнинг шаклланишида Президентимиз ёзган мана шу мўъжазгина рисолача ҳам жуда катта хизмат қилади. Баъзи бир одамлар бу китобни Президентнинг ўзи ёзмаган деган фикрларни ҳам айтмоқда. Илгари шундай эди. Ишончим комилки, китобни муаллифнинг ўзи битган. Асосийси, рисолада айтилган нарсаларнинг кўпи амалга ошди ва ошмоқда. Муҳими ана шунда.

Ҳ. З. — Ўқувчи яхши билади. Дарахт ҳам 1—2 йилдаёқ мева бериб қўя қолмайди. Мустақиллик ниҳоли эндигина экилди. Сабр ҳам қилайликчи. Агар ота-боболаримиз бизга ўхшаб мустақилликка, эркинликка эришганларида имоним комилки, бир бурда нон, бир пиёла сув билан яшашга рози бўлар эдилар. Чунки мустақиллик ва эрк улар учун ҳаёт мазмуни ҳисобланган. Келинглар азиз ватандошлар, асрий орзуларимиз рўёбга чиқиб, эндигина мустақил ҳаётга қадам қўйган вақтимизда келишмовчиликлар, ўринсиз норозиликлар, бемаъни ҳиссиётларга берилмай, бир ёқадан бош чиқариб, қўлни-қўлга бериб, Ватан мустақиллигини мустаҳкамлайлик.

Суҳбатни ёзиб олувчи
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ.

ШАКАРНИНГ ОЗИ ШИРИНМИ?

(Боши 1-бетда).

айб устида қўлга тушсалар ҳам қимтинибгина жазолайдилар. Агар сизга 1331 килограмм шакар, 2397 килограмм ўсимлик ёғини талонга бермай, бошқача йўллар билан йўқ қилган 51-дўкон сотувчиси Т. Жумаев, қарийб уч тонна шакар ва бошқа кўплаб тақчил маҳсулотларни қаерга ва қай йўсинда сотганлигини изоҳлай олмаган 36-дўкон мудири С. Эгамбердиевани фақат огоҳлантириш билан кифояланганликларини айтсам, бунга ўзингиз ҳам ишонч ҳосил қиларсиз.

Бундай воқеалар Самарқанднинг Темирйўл районидагина эмас, балки Сиёб, Боғишамол туманларида ҳам бот-бот такрорланаётир. Масалан, Сиёб районининг «Субҳидам» акционерлик савдо ишлаб чиқариш жамияти бу ерда истиқомат қилувчи аҳолига жами 904,1 тонна шакар тарқатиши керак эди. Ташкилот «Узглавбакалея» базасидан 1211,4 тонна шакар олганига қарамай, талон бўйича одамларга 740,3 тонна шу турдаги маҳсулотни тарқатган. Қолгани нега тарқатилмаган, деган саволга жамият раҳбарлари 150,4 тонна шакар уюшма қошидаги ширинликлар цехига ва ҳар хил ташкилий ишларга сарфланган, деб жавоб бериб қўя қолишди. Ҳолбуки, шу район ҳудудидаги 17-савдо дўконидан 1076 килограмм, 35-дўкондан 1180 килограмм шакар четга сотиб юборилган. Биз бу ерда фақат айрим мисолларни келтираяпмиз. Агар бундай ишга қўл урган магазин мудирларини номма-ном тилга олсак, ҳатто газетанинг бир саҳифасига сиғдириш ҳам гумон. Қолаверса, «Узглавбакалея» омборхонасининг ўзидан саккиз ой мобайнида ўн тоннадан зиёд шакар ҳеч қандай ҳужжатсиз айрим шахсларга сотилган.

Кейинги бир-икки ой давомида Самарқанддаги барча савдо дўконларида, шунингдек, спиртли ичимликлар, айниқса, арақ ҳам кўринмай қолди. Баъзилар бунинг сабабини шаҳардаги «Зарафшон» шарбатли ичимликлар корхонаси маҳсулот етказиб беролмаганидан қидиришмоқда. Гап бутунлай бошқа томонда экан. Шаҳар савдо шохобчалари режа бўйича, сентябрь ойида 16773 яшик арақ олишлари керак эди. Аслида эса улар 26613 яшик олишган. Яъни 9840 таси ортиқча. Лекин июнь-июль ойларида магазин пештахталарида тўлиб турган бу ичимлик ҳам энди анқонинг уруғи. Бунинг сабабини шаҳар озиқ-овқат савдоси ташкилотлари раҳбарлари, қолаверса, уларнинг фаолиятини назорат қилувчи муассасалар нима билан изоҳлашар экан? Улар нима деса дейишсин-у, лекин эл орасида бу яшикларнинг асосий қисми ҳозир савдо ходимларининг ёки олиб-сотарларнинг уйига келиб тушмоқда, деган гап-сўзлар юрибди...

Хуллас, Самарқанд озиқ-овқат савдоси дўконларида айни кунларда содир бўлаётган бундай воқеалар кўпчиликни ташвишга солаяпти. Лекин шундай бўлса-да, улар, аввало, савдо ходимларига ҳам худонинг ўзи инсоф бериб қолар, қолаверса, шаҳар ҳокимияти ҳам Самарқандда тобора илдиз отаётган бундай иллатнинг олдини олиш учун бирор чора кўришса керак, дея умид қилиб туришибди.

М. МУҚИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• *Мулоҳаза*

ТУҒИЛИБ ЎСГАН ЖОЙДА УЧРАШСАК...

Шу йилнинг 26 декабридан 6 январгача республикамиз олий ўқув юртларининг талабалари таътилда бўлишади. Менимча, худди шу фурсатдан унумли фойдаланиб турли жойларда сабоқ олаётган, малакасини ошираётган, бўлгуси олий маълумотли мутахассисларни районга таклиф этиб, райондошлар учрашуви ёки конференцияси уюштирилса ёмон бўлмас эди.

Тўғри, кўпгина районлар ҳокимлари ташаббуси ила пойтахтимизда талабалар учрашувлари ўтказилди, айримлари эса режалаштирилмоқда. Худди шу учрашувларда талабаларга моддий ёрдам ҳам берилди. Бироқ асосий гап бунда эмас. Муҳими, шу баҳонада талабалар янги танишлар орттиришади, ўз районларининг раҳбарлари билан бир даврада юзма-юз ўтиришади. Районлардан марказга келиб таълим олган иқтидорли ёшларнинг жуда кўпчилиги туғилиб ўсган жойига қайтиб боришаётган айни пайтда бу тадбирнинг аҳамияти беқиёс. Бироқ истаймизми, йўқми — район раҳбарларининг эътибори фақат пойтахтда таълим олаётган талабалар доирасида бўлиб қолаётир. Бу эса вилоятларнинг шаҳар ё марказларида таълим олаётган талабаларнинг ҳамиятига тегади. Юқоридаги таклифим эса шу ҳолга барҳам берса, иккинчидан барча райондошлар бир даврага йиғилиб, бугун ва эртанги муаммоларни баҳамжиҳат маслаҳатлашишар эди.

Район ҳокимлари, тегишли муассасалар бу хайрли ишга бош бўлишса, ташкилотчилик бобида биз ҳам баҳоли қудрат уларга камарбастамиз.

Ўрол ОБИЛОВ,
Тошкент 2-Тиббиёт институтининг фалсафа ва мантиқ кафедраси мудири.

ШАҲРИСАБЗ ЛИБОСЛАРИ

Қашқадарё вилоятидаги сув хўжалиги иншоотлари қуриш трестининг Китоб районидаги кўчма механизациялашган колоннаси бунёдкорлари тикувчилик фабрикаси учун мўлжалланган замонавий биноларни қисқа муддатларда тикладилар.

Корхона учун мўлжалланган дастгоҳ ва асбоб-ускуналарни Самарқанд трикотаж фабрикасининг усталари ўрнатиб бердилар. Тошкент, Самарқанд, Фарғона ва Қарши шаҳарларидаги тикувчилик корхоналарида бичиш-тикиш сирларини ўрганиб, малака ошириб қайтган 170 нафар ишчи янги фабрикада иш бошлади.

Корхона чеварлари ҳозирча болалар учун турли кийим-кечаклар тикишаяпти. Эрта-индин бу ерда хотин-қизлар, эркаклар учун ҳам кўйлаклар тикиш йўлга қўйилади. Келгуси йилдан бошлаб эса «Шаҳрисабз» тамғаси остида костюм-шимлар тикиш йўлга қўйилади.

П. ГАДОЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ҚИСҚА САТРЛАРДА

«АФҒОН» ЖАМИЯТИ «АФҒОН»ЛАР УЧУН

НАВОИЙ вилоят афғон уруши қатнашчилари жамияти оғир шароитда яшаётган собиқ «афғон»чиларнинг ҳар бирига 9 минг сўмдан ёрдам пули беришга қарор қилди. Демак, ҳали жамият керак экан. Ҳали афғон яралари битмаганга ўхшайди.

ТЕЛЕЖУРНАЛИСТЛАР ҲИММАТИ

МУСТАҚИЛЛИК байрами арафасида Навоий шаҳар «Ойнаи жаҳони» хайрия марафони ўтказган эди.

ТЕЛЕЖУРНАЛИСТЛАР марафондан тушган маблағдан ногиронлар учун 5 та аравача сотиб олди. Бу аравачаларнинг ҳар бири 14 минг сўм турар экан. Қизиқ, бизда ногирон кўпми ёки аравачалар етишмайдими?

Тележурналистлар қолган маблағларга етим-есирлар, қаровсиз қариялар, ночор оилалар учун қўй ҳадя қилиш ташвишида юрибди.

М. МАРДИЕВ.

ҲОЗИРЧА БОЛАЛАРГА

Йиллар давомида чирмаб ташланган иқтисодий занжир ҳалқалари узилиб, четдан келаётган маҳсулотлар нархи ошаётгани Ленинобод вилоят саноатчиларини ўз имкониятларини қайтадан кўриб чиқишга ундамоқда.

Яқиндагина вилоятда телевизор ишлаб чиқариш йўлга қўйилганди. Энди эса болалар велосипеди тайёрлашга киришилди.

Узоқни ёнилғисиз яқин қиладиган, бунинг устига киши соғлигига фойда улов Конибодомдаги тормоз аппаратуралари заводида тайёрланади. Ҳозирча йилига 100 мингта болалар велосипеди ясалади. Кейинчалик катталар учун ҳам тайёрлаш режалаштирилаяпти.

Ў. УСМОНОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

АНДИЖОНДА НОДИРАБЕГИМ ҲАР КУНИ ХОТИРЛАНАЯПТИ

Ҳассос шоира Нодирабегим таваллудининг 200 йиллигига бағишлаб Андижон вилояти бадиий ҳавоскорларининг кўрик — танлови бўлиб ўтди.

Шоира таваллуд топган бу юртда танлов ҳақиқий байрам тусини олди. Кўрикда 42 нафар ҳавоскор қатнашиб, Нодиранинг ўлмас қўшиқларини моҳирона ижро этдилар. Ҳакамлар ҳайъати қатнашган санъаткорларнинг барчасини шоира ижодига мурожаат қилганликларини қувватлаган ҳолда биринчи ўринни Андижон районининг қўшиқчиси Аҳмаджон Абдуқодиров ва Адҳамжон Эсонбоевларга бердилар. Иккинчи ўринни андижонлик хонанда Акрамжон Турдиевга, учинчи ўрин эса уч кишига: қорасувлик Ҳолдорали Мамасолиев, пахтаободлик Дилнура Қодиржонова, бўзлик Абдурашид Элчиевларга насиб этди.

С. СИРОЖИДДИНОВ.

ШАРОФ РАШИДОВ ТАВАЛЛУДИНИНГ 75 ЙИЛЛИГИГА

ҚАЛБЛАРДАН МАКОН ТОПГАН ХОТИРА

Атоқли партия ва давлат арбоби, ёзувчи Шароф Рашидов ҳаётининг ўқилмаган ва ўрганилмаган саҳифалари ҳали кўп. Бу ноёб «хазина» пойтахтдан ташқари Ўзбекистоннинг турли жойларида, одамлар қалбида, уни билган, кўрган, таниганлар хотирасидан макон топган.

60—70-йилларда «Чўл шунқори» номи билан республикага, собиқ Иттифоққа танилган Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, СССР Олий Совети (собиқ) депутати Зариф Раматов ана шу «хазина» сарбонларидан бири.

Зариф ака оддий механизаторликдан колхоз раиси даражасигача бўлган турли пиллапоялардан ўтди. 50-йилларнинг бошида қишлоқ хўжалик техникумининг механизация бўлимини тугатган ёш Зарифни тез орада жамоа хўжалиги бош муҳандиси, сўнгра пахтачилик бригадаси бошлиғи қилиб тайинлашди. Кейинги 20 йил давомида ўзи туғилиб ўсган «Буйрачи» қишлоғида Чкалов (ҳозир Комилжон Отаниёзов) номли жамоа хўжалиги раиси бўлиб ишлади. Шароф Рашидов билан боғлиқ хотираларини сўзлаётганида меҳнат фахрийси Зариф Раматовнинг қулфи-дили очилиб кетади. Ўзини ўша ёшлик йилларига қайтгандай тетик ва бардам сезади.

Айримлар талқин қилганидек, Ш. Рашидовни шахсий бойлик, мол-дунё, шон-шуҳрат, обрў-эътибор қизиқтирмаган. Буни ота билан танишган 60-йиллар бошидаёқ ҳис этганман. Шароф ака ҳар гал учрашганда, Москвадан бирон-бир нарса ундириш илондан инъом кутишдек мушкул ва хатарли эканини зорланиб гапирардилар. Марказ пахтанинг нархини оширишга асло рози бўлмаётгани, ҳосил етиштириш эса ғоят машаққатли эканини, деҳқонларни қийнаб қўяётганини афсус-надомат билан таъкидлардилар. Афтидан ўзбекларни «боқиманда халқ», дея ҳақоратлаш ўша кезларда ҳам расм бўлган. Шароф ака эса бундай ҳақоратомуз таъна-дашномларни эшитиб, ич-ичидан эзилар, баъзида чекка жойларга чиққанида қалбини биз каби оддий деҳқонларга очиб, озгина тасалли олардилар. Ўзгаларнинг таънасига қолмасликнинг бирдан-бир чораси фидокорона меҳнат, пахта ҳосилини муттасил кўпайтира бориш, деб биларди у киши. Шу сабабдан ҳам у меҳнатнинг қадрига етар, фидоий ишлаганларни астойдил қўллаб-қувватлар, уларни ватанпарвар, жамият ғояларига содиқ ишончли кишилар сифатида ҳурматини ўрнига қўярди. Ўзбек халқининг обрўси — Ватанга етказиб бериладиган пахта хирмони билан боғлиқлигини у кишининг оғзидан кўп бор эшитганмиз.

60-йилларнинг бошида Эшвой чўлига бошланган ҳужум отани ўзига мафтун қилганди. «Одамлар фидокорлик кўрсатиб, саҳрони пахта даласига айлантиришибдими, демак республикада «оқ олтин» етиштиришни кўпайтириш учун катта замин мавжуд, айни пайтда бу ўзбек халқининг фидоий ва меҳнатсеварлигидан далолат беради», дея ғурурланганди у киши 1973 йил июнь ойида ҳузуримизда бўлганларида. Ушбу сафар чоғи отага ҳамроҳлик қилиш бахтига муяссар бўлганман. Шовот ва Қўшкўпир районлари оралиғидаги шинам шийпонда хўжалик раҳбарлари билан қисқача суҳбат бўлди.

Шунда у киши мени олдига имлаб чақириб дедилар: «Зарифжонни танийсизлар-а, бу киши жинни бўп қопти... пахта жинниси». Даврада мусаффо кулги кўтарилди. Шароф ака сўнгра деди: «Мен ҳам пахта телбасиман. Хўш, сизлар-чи, сизлар ҳам жиннимисизлар?». Ўтирганлар яна қаҳ-қаҳ отиб кулишди. Ота эса гапига нуқта қўйди: «Сирасини айтсам, бизга ...далани кўрмаса қўмсаб телба бўлиб қоладиганлар кўпроқ керак».

Менимча, ўзбекларнинг тантилик билан йўғрилган ғурури Шароф Рашидов даврида ҳам худди ҳозиргидай баланд бўлган. Акс ҳолда Марказ 1966 йили аросатда қолган Тошкентни қайта тиклашга, бу жаннатмакон диёрда метрополитен ва бошқа ўнларча катта-кичик объектлар қуришга асло ризолик бермасди. Бунёдкорлик ишларига Шароф ака ўзгача бир илиқ нигоҳ билан қарардилар. У киши Хоразмга ҳар гал ташриф буюрганларида камида 10—12 жойда турли корхоналар, ҳордиқ ва ором масканлари, хизмат кўрсатиш даргоҳлари ишга тушарди. Сир эмас, ўша кезлари вилоятимизнинг кўпгина хўжаликларида Шароф Рашидов бир пас дам олиб, ҳордиқ чиқаришига мўлжалланган данғиллама шийпонлар, боғ-ҳовлилар барпо этилганди. Муҳими шуки, Шароф ака буларни билар,билсаларда эътироз билдирмасдилар. Бир гал эса бунинг сабабини рўй-рост айтиб бердилар: «Биласизларми, биз кетамиз, шийпонлар эса қолади. Сизнинг мулкингиз, бойлигингиз бўлиб қолади, одамлар, ҳеч бўлмаганда қоровулнинг оиласи, бир-иккита бўлса ҳам колхозчилар ҳожатини чиқарадиган бино сифатида қолади». Бизга бу сўзнинг ўзи кифоя. Шовот район партия қўмитасининг ўша кезлардаги биринчи котиби Р. Тоҳиров серғайрат ва уддабуррон йигит эди. Отанинг сўзидан теран хулоса чиқарди. Имконни топиб, Шароф Рашидовдан районни республикадаги юксак турмуш маданияти марказларидан бирига айлантириш рухсатини олади. 70-йиллар охири ва 80-йиллар бошида район маркази ва хўжаликларда ўнларча дала шийпонлари, чорвадорларнинг дам олиш уйлари, мактаб, боғча, шифохоналар маданият саройлари, савдо ва маиший хизмат кўрсатиш шохобчалари барпо этилгани, қишлоқлар асфальтлаштирилиб, табиий газ ва водопровод суви тармоқлари бунёд этилгани Ш. Рашидов номи билан боғлиқ. Ўша пайтлари бу ҳаётий муҳим объектлар барпо этилмаганида билмадим, бугун халқнинг ҳоли не кечарди?

1983 йил октябрь ойининг охирги ўн куни мобайнида ота Хоразмда бўлдилар. Пахта тайёрлашни мисли кўрилмаган суръатда олиб бораётган, республикада биринчи бўлиб марранн эгаллаш арафасида турган вилоятнинг жасоратини ўз кўзи билан кўриш истаги отани воҳага етаклаганди. Рашидовнинг бу ташрифи ҳам кўпдан-кўп халқ хўжалиги объектларини ишга тушириш маросимлари билан нишонланди. Хусусан, Шовот районида бир неча иншоот ва кошоналарнинг калитлари эгалари қўлига топширилди. Шовот темир йўл кўприги Рашидов тантанали вазиятда лента кесган охирги объект сифатида тарихга киради. Октябрь ойининг 29 кунида бўлиб ўтганди бу воқеа. Гўё сезгандайми, ота қўлига қайчи ушлаганча шундай дедилар: «Биз кетамиз, аммо замондошларимиз, келгуси авлодлар бу йўлдан узоқ-узоқларга, истиқболга борадилар. Қардош халқлар билан алоқаларни эндиликда темир йўлдан ташқари автомобил йўллари ҳам боғлайди. Бу билан бизнинг дилимиз, туйғуларимиз, орзу-умидларимиз ҳам бирлашади, узоқ-узоқларга қанот боғлайди».

Ҳозир кўриб-билиб турибмизки, ота раҳбарлардан тортиб, то оддий фуқароларнинг қалбига йўл тополган кучли шахс эди. У одамларни жамият ва халқ манфаати йўлида ишлаш ва курашга жалб эта олганига шубҳа йўқ. Рашидовнинг раҳбарлик даврига разм солсангиз, фойдали меҳнатдан четда юрганлар, бекорчилар, безори-ўғрилар, таралабедодчилар деярли кўзга чалинмаганлигини билиб оласиз. У астойдил жон куйдириб ишловчилар мухлиси эди. Ота кўпларнинг яқин ҳомийси, маслаҳатгўйи бўлиши билан бирга Искандар Дўсов, Аҳмаджон Юсупов, Мадамин Маткаримов, Сафарбой Раҳимов, Искандар Юсупов сингари жаннатмакон кишиларни ўзига устоз биларди. Хоразмнинг машҳур фарзандлари: мақом санъати устаси Ҳожихон Болтаев, селекциячи Матвафо Юсупов, саводсиз бўлсада истеъдодли раис Карим Раҳимов, донгдор пахтакор Оводон Дўсова, Улуғ Ватан уруши қаҳрамони Раҳим Авазмуродовларни тез-тез йўқлаб турарди. Раҳбарман дея, ўзини катта олмас, тўппа-тўғри қўнғироқ қилиб аҳволимизни суриштирарди. Машҳур санъаткор ҳамқишлоғимиз Комилжон Отаниёзовга (Оллоҳ раҳмат қилсин) алоҳида ихлос қўйганди. Адабиёт, маданият, санъат аҳлларини Шароф акачалик ҳурмат қилувчи, қадрига етувчилар афсуски жуда оз. Умрининг охирида Комилжон аканинг боши узра қора булутлар тўпланди. Руҳан эзилаётган Комилжон акага бор гапни Шароф Рашидовга айтиб беришни маслаҳат қилдик. Аммо, устоз унамадилар: «Икки марта тўйида бўлганман, агар ҳузурига паноҳ истаб борсам озгина хизматимни юзига солган бўламан», дедилар. Машҳур санъаткорнинг умрига туҳмат ва ҳасад зомин бўлганини афсуски у киши устознинг вафотидан сўнг эшитибдилар...

«Инсон умрида бир марта камолга етади. У мисоли бир дарахт. Тўғри тарбиялаганг ўзига эмас атрофдагиларга ҳам соя ташлайди, паноҳига олади, меваси хўп ширин ва кўп бўлади». Отанинг бу пурҳикмат сўзлари ҳамиша қулоғим остида жаранглаб тургандай.

Мустақил Ўзбекистон раҳбариятига мингдан-минг раҳмат. Яхши инсонлар, халқимиз, тарихдаги эзгу ишлар қадрига ета олувчи доно раҳбарларнинг саъй-ҳаракати туфайли атоқли ёзувчи ва давлат арбоби, замонанинг муносиб фарзанди, кимё назар алломанинг хўрланган қадр-қиммати, халқимиз ғурури, хоҳиш иродаси ўз ўрнига қайтди.

ГАЗЕТАМИЗ ЖОНКУЯРИ

Чортоқ ноҳияси А. Навоий номли жамоа хўжалиги кўзга кўринган хўжаликлардан бири. Унинг раиси— вилоят кенгаши депутати Муталжон Раҳматов жамоа ҳамма соҳада, ҳар ишда биринчи бўлишнинг тарафдори. Жорий йилда заршунослар деҳқончилик қилиб, пахта режаларини ошириб уддаладилар. Сардор М. Раҳматов пахта ҳосилини йиғиб-териб олишда илғорлик қилаётганларни рағбатлантириш мақсадида 150 нафар колхозчи «Халқ сўзи» газетасига хўжалик ҳисобидан обуна бўлиши учун пул ўтказди.

СУРАТДА: хўжалик раиси Муталжон Раҳматов.

Тоҳиржон ҲАМРОҚУЛ олган суратлар.

Мўътабар Қодировани Бувайда районида кўпчилик танийди. У айни пайтда район хотин-қизлар кенгаши раиси, оналар ва болалар соғлигини муҳофаза қилиш, хотин-қизларнинг унумли меҳнат қилиши ва кўнгилли ҳордиқ чиқариши учун жонкуяр ҳамдир.

СУРАТДА: М. ҚОДИРОВА «Доимобод» жамоа хўжалигининг 10-бригадаси хотин-қизлари даврасида.

ФАРҒОНА ВИЛОЯТИ. Боғдод ноҳиясидаги Хазиний номли жамоа хўжалигида 1006 гектар ердан 35 центнердан пахта ҳосили олиш учун астойдил ҳаракат қилинмоқда. Бунда моҳир теримчи, бригада аъзоси Сайдинса Шералиева кунига 200—220 килограммдан пахта термоқда.

СУРАТДА: С. Шералиева.

Оқ олтин—93

Башорат қилиш қийин. Ахир, олтинкўлликлар пахта тайёрлаш йиллик режасини Андижон вилоятида биринчи бўлиб бажариб, ҳаммани доғда қолдиришини ким ўйлабди, дейсиз. Қолаверса, қутлуғ мақсад йўлидаги кураш осон кечдими!

Эрта баҳорда хизмат юзасидан йўлим Олтинкўлга тушганди. Андижон — Наманган шоҳкўчасидаги турнақатор машиналару кайфиятсиз одамларни кўриб, таажжубга тушгандик. Маълум бўлишича, Ленин номли ҳамда «Коммунизм» жамоа хўжаликларининг аъзолари муросага кела олишмаётган экан. Қачонлардир ана шу жамоалардан бирига тегишли бир майдон иккинчисига ўтиб кетгани бунга сабаб бўлибди. Район ҳокими Назиржон Саидовнинг асли касби журналист эмасми, узоқ йиллар қалам тебратиб, халқнинг дард-ташвишларига ошна бўлиб кетган. Шу боис турли эҳтиросларга берилган айрим одамларни тинчлантира билди. Айни чоғда уларни ҳокимлик тутган йўлдан эргаштира олди. Пахта йиғим-терими қизғин паллага кирганда эса ҳаммани пахтазорга чорлади. Айтишга осон, дўппидай келадиган районда 105 мингдан зиёд аҳоли яшайди. Уларни тўйинтириш, кийинтириш... Бошқачароқ қилиб айтганда, дастурхоннинг тўкинлиги, қут-баракаси шу пахтадан. Ҳокимнинг даъвати ёшу қарини оёққа турғазди. Оз эмас, 10 мингдан зиёд йигит-қиз теримга чиқишди. Қолаверса, теримнинг дастлабки кунларида ҳар кило пахта учун 2 сўм, кейин 4, режа бажарилгач, 5 ва 10 сўмдан ҳақ тўланди.

— Маблағни бу қадар сарф этиш хўжаликларга оғирлик қилмайдими? — сўраймиз ҳокимдан.

Назиржон ака бироз мулоҳаза килгач, сўз бошлайди:

— Ҳосилни қанча жадал йиғиштирсак, деҳқонга фойда. Даладаги мисқол пахтани бой бериш пахтакорнинг ҳамёнига зарар бўлса бўладики, ўзгача эмас. Боз устига ҳозир сўмларни сарф қилсангиз, миллионлар ёнга қолади.

Ҳокимнинг фикрини «Коммунизм» жамоа хўжалигининг бош ҳисобчиси Абдураҳим Иброҳимов янада ойдинлаштирди:

Ҳаловатсиз кунлар кувончи

— Жамоамиз ҳар куни давлатга 2 миллион сўмликдан зиёд пахта сотаяпти. Дангалроқ қилиб айтганда, пахтачиликдан 50 миллион сўм даромадни кўзлаяпмиз.

Туман деҳқончилик-саноат уюшмасининг раиси Зуҳриддин Абдуллаев сафарга борса ҳам фикру хаёли пахтада бўлади. Тиниб-тинчимаслигини айтмайсизми, оёғидан ўт чақнайди. Бу ёғини сўрасангиз, чўнтагида ҳам чигит олиб юради. Нав танлашга азбаройи ишқибозлигидан шундай. Ўтган йили Фарғонага бориб, Ўрта Осиё ўсимликларни ҳимоя қилиш илмий-тадқиқот институтининг Қўқон пунктида яратилган. «Фарғона-3» пахта навини кўрди-ю, тинчини йўқотди. Кимнидир ака, кимнидир ука дегач, ҳайтовур уруғ ундирди. Раҳбарлар билан маслаҳатлашгач, уни Навоий номли жамоа хўжалигидаги Абдуҳалим Қодиров бошлиқ бригадада синаб кўрди. Ёмон эмас. Толаси ҳам, чидамлилиги ҳам жойида. Амалдаги йилда эса жамоанинг 280 гектарига уруғ қадалди. Айни кунларда Зуҳриддин ака қолиб, Абдуҳалим Қодировнинг оғзи қулоғида. Илк теримдаёқ 31 центнердан ҳосил олиб, марраға етди. С. Ашуров номли жамоа хўжалигидаги Мўйдинжон Каримов бошлиқ бригада пахтакорларини айтмайсизми? Улар ҳам янги нав шарофати ила улоқни чаппа қилиб, районда биринчи бўлишди.

Район хўжаликларида асосан уруғлик пахта етиштирилади. Аммо бу — механизациядан воз кечилди дегани эмас. Ҳар бир хўжаликда терим машиналари унумли ишлатилди. Айни чоғда уларнинг гулдирос овози далаларга файз бағишлаётир. «Коммуна» жамоа хўжалигидан Расулжон Фатхиддинов, М. Ризаев номли хўжаликдан Тўхтасин Каримов, Ш. Рашидов номли хўжаликдан М. Акбаров каби механизаторлар ҳозирнинг ўзидаёқ 50-60 тонналик хирмон уйдилар.

Район хўжаликларида бўлсангиз, ҳайбаракаллачилик, бўл-бўлчиликнинг гувоҳи бўлмайсиз. Аксинча, теримдаги уюшқоқлик кўнглингизга ёруғлик солади. Тўғри, район заршунослари 22 минг 817 тонна пахта йиғиштириб олиб, дилни равшан қилишди. Ҳар гектар майдондан 30,1 центнердан ҳосил жамғарилди. Лекин бу кўрсаткич уларни қаноатлантиргани йўқ. Кураш ҳали олдинда. Пешона тери билан етиштирилган хосилнинг сўнгги мисқолини йиғиштириб олмагунча кўнгиллар ором билмайди. Айтадиларки, ноннинг ушоғи ҳам нон. Пахта ҳам шундай.

Фозилжон ШОДМОНАЛИ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Давлат тили ҳақидаги қонун қандай бажарилмоқда?

ТИЛ РАВНАҚИ—ЭЛ РАВНАҚИ

«Давлат тили ҳақида»ги қонун қабул қилинганига уч йил тўлиши арафасида Урганч шаҳрига республикамизнинг таниқли тилшунос ва адабиётшунос олимлари, қаламкашлар, жамоатчилик вакиллари тўпландилар. Ал Хоразмий номидаги Урганч давлат дорилфунунида ўзбек тилини қўллаш муаммоларига бағишланган 3-республика конференцияси бўлиб ўтди.

Хоразм вилояти ҳокими М. Жуманиёзов, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг биринчи ўринбосари Б. Назаров, Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзоси, Урганч давлат университети ректори А. Саъдуллаев, профессорлардан Х. Неъматов, М. Мўминов ва бошқа иштирокчиларнинг маъруза ва нутқларида қайд қилиндики, ўтган уч йил давомида республикамиз тил истиқлоли томон қадам ташлади. Халқимиз тилини қадрлаш, уни амалиётда, расмий ҳужжатларда, маросим ва мулоқотларда қўллаш имконига эга бўлади. Тилимизга бўлган эътибор ва эътиқоднинг устиворлигини ифодаловчи мисоллар анчагина. Жумладан, профессор Б. Назаровнинг таъкидлашича, ўтган давр ичида биргина Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тизимида ўзбек тилини ўқитиш бўйича янгидан 650 та муаллимлик ўрни очилди. Авваллари Ўзбекистон олий ўқув юртлари тил ва адабиёт куллиётларига ҳар йили мингга яқин талаба қабул қилинган бўлса, энди бу рақам 1900 га етди. Тошкент давлат университетининг ўзида ўзбек тилини ўрганиш ва татбиқ этиш бўйича бешта янги кафедра иш бошлади.

Тилимиз етарли қадр-қиммат топмаётганига оид айрим чигал тўсиқлар ҳам оз эмас. Анжуман қатнашчилари бу нуқсонларни баён этиш билан бирга, уни бартараф этиш йўл-йўриқларини ҳам кўрсатдилар. Таклиф-мулоҳазаларини айтдилар.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

● *Астағфурулло*

ҚОНУНДАН УСТУН МАҲКАМАЛАР

Иқтисодий иш юритиш Молия вазирлигидан бошланади: бухгалтерия ҳисобларию балансляр, йиғмалар, жамламалар, таҳлиллар, фойда ва зарарлар.

Лекин шу вазирликда тайёрланаётган юқоридаги ҳужжатлар ўзбек тилида эмас, тўғрироғи, шу вазирлик орқали ўша ҳужжатларда иш юритиш қўлланмалари, жадваллари ўзбек тилида ишлаб чиқилмаган. Маҳкаманинг бош бухгалтери ва иқтисодчилари кўрсатган сабаб шуки, Молия вазирлиги ҳали ўзбек тилига ўтмаган. «Кутаяпмиз», — дейишди улар. Кутиш! Қачонгача?

Давлат статистика қўмитасида ҳам аҳвол шу; жадваллар, ҳисоблаш ишларию таҳлиллар, ҳисоблаш марказининг фаолияти ўрис тилида. Ҳисоблаш марказидан машина ва шахсий компьютерларни драйвер дастурлари воситасида бир кун ичида ўзбекчага мослаштирса бўлади-ку?! Наҳотки, шу ишни қилиш шунчалар қийин? Истаган имкон топади.

Давлат солиқ бошқармасидагилар-чи? Бу нуфузли идорада ҳам барча нормативлар олдин рус тилида ишлаб чиқилади, сўнг ўзбекчага ўгириш учун таржимонларга берилади. Шу боис вилояту районларга янги ҳужжатлар ўз вақтида етиб бормайди.

Не ажабки, республика давлат банкидаги икки-уч нафар бошлиқдан ўзгалар давлат тилини билмайди, ўзбекча иш юрита олмайди. Шу важдан ўзбекча иш юритинглар, деб 1992 йил апрель ойидагина, қонун амалиётининг учинчи йили ички буйруқ чиқди, холос. Ва яна бу идорадагилар ўзбек тилини ўрганишни хоҳлашмаяпти. (Аслида, айрим бошқа корхоналарда ҳам номигагина ўзбек тили ўргатилаётгани сир эмас!)

Республика жамғарма, агросаноат ва қурилиш банкларида, республика суғурта идорасида давлат тили тўғрисидаги қонунга беписандлик билан қаралмоқда. Афтидан бу маҳкамалар ўз хоҳишларини республика қонунидан устун, деб ўйлашмоқда. Негаки, шу идораларда чиқарилаётган деворий рўзномаю кўргазмаларгача қарийб рус тилида.

Яқинда республикамизда хусусийлаштириш қўмитаси иш бошлади. Сир эмас, қўмита бозор иқтисодиётига ўтишда энг асосий роль ўйнайди. Буни қарангки, уч-тўрт ойлик «чақалоқ» ҳалитдан рус тилида иш юритишга мослашиб қолибди. Қовун қовунни кўриб сариқ олади, деганлари шу-да.

Бу қонунбузарликка кимгадир танбеҳ бериш ё кимнидир ишдан олиш билан чек қўйиб бўлмайди. Қонун муҳокама этилмайди. Қонун ижросининг тўхтаб қолиши республика нуфузига путур етказади. Давлат тили ҳақидаги қонун қабул қилинганига уч йил бўлди. У маҳаллар вазият ўзгача эди; биз мустақилликка эришмаган, давлат ҳужжатларини тайёрлашда кимдандир андоза олишга мажбур эдик. Табиийки, бу қусур худди шу қонун матнида ҳам ўз аксини топган ва аччиқ асоратини биз амалиётда кўраяпмиз. Демак, энг тўғри йўл тезликда қонунга жиддий, радикал ўзгартиришлар киритмоқ зарур.

С. КУЧАРОВ,
тошкентлик муштарий.

ЧЕТ ТИЛЛАР ТИЛСИМИ ОНА ТИЛИ ОРҚАЛИ ОЧИЛАДИ

Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилганига уч йил тўлди. Қонун ижроси, амалиёт билан нуфузли. Биз ҳар қанча ҳисоботлару расмий рақамлар келтирмайлик, ҳақиқий аҳволни бежашу ойни этак билан ёпишга хизмат қилолмайди. Лекин республикамиз бир йилдирки, мустақил нафас олаётганини эътиборга олсак, бу борада ҳам талайгина ишлар қилинди. Корхонаю ташкилотлар, ўқув муассасалари давлат тилида иш юритишга ўтаётир. Мухбиримиз Давлат тили тўғрисидаги қонун амалиёти, қилинаётган ишлар ҳақида бир қанча идора раҳбарлари билан суҳбатда бўлди.

Ҳамдам ХУДОЙБЕРГАНОВ, «Ўзбекколхозқурилиш» давлат-кооператив бирлашмаси бош бошқармаси бошлиғининг муовини:

— Жамоамиз «Ўзагроқурилиш» бирлашмасидан Президент Фармонига мувофиқ 1991 йил ажралиб чиққан эди. Шундан буён асосий эътиборни ўзбекча иш юритишга қаратиб келаяпмиз. Тўғри, жамоамизнинг 30—40 фоизи бошқа миллат вакиллари, бирданига ўзбекчага ўтиш мушкул. Бироқ «Билимлар уйи»дан муаллим таклиф этиб курслар очдик. Ҳозир 2 та замонавий ўзбекча ёзув машиналаримиз бор. Буйруқлар, кўргазмаю расмийномалар давлат тилида.

Дилбар МИРАСЛАНОВА, пойтахтимиздаги 40-поликлиника бош шифокори:

— Биз Ибн Сино мавзесидаги 40000 аҳолига хизмат кўрсатамиз. Илгари ичкию ташқи иш юритиш ҳужжатларимиз ўрисча эди. Уч-тўрт киши тўплансагу шундан бир киши ўзбекчани билмаса, суҳбат дарров ўрисчалашиб кетарди. Шукрки, ҳозир аксинча. Касалларни қабул қилишу уларга хизмат, юридик ҳужжатларимиз ҳам бари ўзбекча. Жамоамизда 150 нафар киши — аҳилмиз, муносабатлар ўзбекона. Ва энг муҳими, бизга юқоридан фақат ўзбекча кўрсатма, буйруқлар келаяпти. Тушунмовчилик деган гап йўқ.

Жамолиддин БЎРОНОВ, жаҳон тиллари университети ректори:

— Қонунда белгиланган талаблар изчиллик билан амалга оширилмоқда. Шуни айтиш керакки, дорилфунун жамоаси, биринчидан, турли хил миллат вакилларидан иборатлиги, хусусан, русий забонлиларнинг кўплигидан, иккинчидан, эски анъанавий усулнинг анча илдиз отганлигидан бир қатор тадбирларни амалга оширишда қийинчиликлар учраб турибди.

Бироқ, дорилфунун ва куллиётлар доирасидаги мажлис ва йиғилишлар асосан давлат тилида олиб борилмоқда, расмий иш қоғозлари ўзбек тилига ўгирила бошланди, ҳисобот ва баённомалар, афиша ва эълонлар, дарс жадваллари ўзбек тилида. Икки йилдан бери рус тилида таълим олувчиларнинг ўзбек тилидан ҳам кириш имтиҳони топшириши ўзбек тилига бўлган муносабатда катта бурилиш ясади. Айниқса, ўқув режасига ўзбек адабиёти фанининг киритилиши, хусусан, шу йилдан бошлаб IV курсларда назарий ва амалий ўқитилиши ҳам бу соҳада яхши қадамлар. Бироқ жисмоний тарбия ва фуқаро мудофааси кафедралари фаолиятида жиддий ўзгаришлар йўқ.

Ўз она тилингни яхши билмай туриб, чет тилини яхши эгаллай олмайсан. Бундан ташқари, она тилини ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатдан билиш таржимонлар учун жуда аҳамиятлидир. Маълумки, ҳозирги пайтда синхрон таржимонларга, бадиий асарлар таржимонларига, иқтисодчи таржимонларга талаб жуда катта. Бундай кадрларни халқаро талаб даражасида тайёрлашда, уларнинг ўзбек тилидан саводхонлигини оширишга ҳам катта эътибор берилиши лозим.

Республикамиз Бирлашган Миллатлар Ташкилотига аъзо қилиб олингандан кейин, унинг чет давлатлар билан дипломатик, иқтисодий, маданий ва илмий алоқалари мустаҳкамланиб бормоқда. Шу боис хорижий давлатларда ўзбек тилини ўрганишга қизиқиш пайдо бўлиши турган гап. Ўтган ўқув йилининг охирида университетимизга бир гуруҳ америкалик талабалар ва ўқитувчилар келиб, бир ой давомида ўқитувчию талабаларимиздан ўзбек тилини ўрганишди, ёшларимиз эса улардан инглиз тилидан сабоқ олишди. Келгусида бундай ҳамкорликни бошқа давлатлар билан ҳам давом эттириш ниятимиз бор.

Ўзбек тилини жаҳон миқёсида ёйиш ҳам бизнинг зиммамизга тушган. Ўзбек тилини Америка, Англия, Хитой, Қурия мутахассислари махсус келиб ўрганишаяпти. Ва ниҳоят, олимларимиз ўзбек ва чет тиллар луғатларини тузиш, икки, уч тилли сўзлашув китобларини яратиш орқали тилимизнинг дунё миқёсида ёйилишига ўз ҳиссасини қўшаётир.

Албатта, ҳали олдимизда амалга оширилиши керак бўлган вазифалар кўп. Уларни ҳаётга жорий қилиш раҳбардан тортиб оддий хизматчигача — ҳамманинг муқаддас бурчи.

Абдунаби ЭРГАШ ўғли ёзиб олди.

ОЛИЙ ТАЪЛИМ ЯНГИЛАНИШ ЙЎЛИДА

ЯХШИ МУТАХАССИС— ИСТИҚБОЛ ГАРОВИ

Жаҳоннинг илғор мамлакатлари даражасига етишмоқ заҳматкаш халққа, ишбилармону тадбиркорга, фозилу уламога ҳамда иқтидорли ёшларга боғлиқ.

Шунинг учун ҳам энди олий мактабларимизнинг сифатли мутахассис тайёрлаши ғоятда муҳимдир. Ёшларимиз энг замонавий техникани чуқур эгаллаган, янги технология, илм-фан ютуқларини ишлаб чиқаришга дадил жорий эта оладиган ўз соҳасининг моҳир усталари бўлиб етишишлари лозим.

Бизнинг Тошкент Давлат техника дорилфунуни мустақил давлатимиз халқ хўжалигига ва қардош республикаларга 70 дан зиёд ихтисосда муҳандислар етказиб бермоқда.

Албатта, етук кадрларни тайёрлаш аввало талабаликка иқтидорли ёшларни танлаб олишдан бошланади. Бу йил республикамизнинг 19 олий ўқув юртида, жумладан, бизнинг дорилфунунимизнинг 6 факультетида ҳам йигирмадан зиёд мутахассисликлар бўйича тест синовлари орқали қабул қилиш тажрибаси қўлланди. Бу янгилик яқин вақтлар ичида ўзининг ижобий натижаларини бера бошлашига ишонамиз.

Дорилфунунимизда мутахассислар тайёрлашнинг сифатини ошириш мақсадида янги илмий дастур ишлаб чиқилди. Унда етук муҳандис кадрлар тайёрлашнинг еттита асосий масаласи қамраб олинган. Шунингдек, кўпгина мутараққий мамлакатларнинг техник олийгоҳлари билан яқиндан алоқа ўрнатиб, илғор тажрибаларни чуқур ўрганиб ўзимизда татбиқ этишимиз, улар билан талаба, аспирантлар алмашишимиз, муҳандислар тайёрлашнинг долзарб муаммолари юзасидан биргаликда семинар-симпозиумлар ўтказишимиз ва умуман, илм-фанни ривожлантиришда кенг ҳамкорлик қилишимиз лозим бўлади. Бу соҳада ҳам ҳозирданоқ муайян ишларни бошлаб юбордик. Шу йилнинг ўзида 20 дан ортиқ талабамиз магистр, 90 га яқини эса бакалавр даражасини олиш учун Туркия олийгоҳларига ўқишга юборилди. Келажакда бу тадбир анъанага айланиб қолади.

Имтиёзли диплом билан тугатган ёшларга ҳам катта эътибор берилиб, бу йил 30 дан зиёд мутахассислар дорилфунуннинг ўзида аспирант ва изланувчи-тадқиқотчи қилиб олиб қолинди. Еттита мутахассис Туркия олийгоҳларига доктарантурага юборилди. Илм даргоҳимизда олтита мутахассислик бўйича докторантлар, 54 мутахассислик бўйича аспирантлар илмий ишлар олиб боришяпти. Бу истеъдодли ёшларимизнинг ихтиро ва кашфиётлари республикамиз техника тараққиётини ривожлантиришга хизмат қилади, албатта.

Мустақил республикамизда бозор иқтисодиётига ўтиш борасида катта ишлар олиб борилаётган бир пайтда илмий ишлар самарадорлигини ошириш ва уларни ишлаб чиқариш талабига мослаш мақсадга мувофиқдир. Бу борада ҳам ривожланган мамлакатлар олий илмгоҳлари етук олимлари билан ҳамкорликда айрим долзарб масалаларни ечиш, илмий-техникавий кўргазмалар ва анжуманлар ўтказиш ишларини бошлаб юбордик. Шу кунларда дорилфунунимизда «Технологик паркларни яратиш ва илмий ишлар самарадорлигини оширишда уларнинг роли» мавзуида катта халқаро анжуман ўтказмоқдамиз. Унда АҚШ, Канада, Япония, Хитой каби мамлакатлар олимлари маърузалари билан иштирок этишмоқда.

Дорилфунунимиз жамоаси давр талабига муносиб муҳандис кадрлар тайёрлаш борасида бундай тадбирларни кенгайтираверади.

Фатхулла ИСМАТУЛЛАЕВ,
Тошкент давлат техника дорилфунуни проректори, техника фанлари доктори.

• Синоатлар ечими

«БОРСА КЕЛМАС» ЖУМБОҒИ

Республикамизнинг ярмидан кўпроқ ерлари чўлу саҳролар — қумликлардан иборат. Қуш учса қаноти, одам юрса оёғи куядиган — «борса келмас» саҳролардан бири Орол денгизининг жанубида ва ғарби-жанубида жойлашган. Унинг ўртаси шўрхок, тақир туз қазиб олинадиган ер ва шўр кўллар билан қопланган.

Бу ерларни «Борса келмас» дейилишининг сабаби шуки, унинг атрофи усти юпқа шўрхок қатламли ботқоқлик билан ўралган. Хабарсиз одам ботқоқ устига оёқ босиши билан «аждаҳо» ўз домига тортадикетади. Бу жойлар яқин кунларгача геологик жиҳатдан оқбўз ер ҳисобланарди. Устюрт даштлиги дунёда бирдан-бир сақланиб қолган ҳайвон тури — сайғоқлар галасининг макони, бўри ва заҳарли илонлар диёри эди. Секин-аста ана шу раҳмсиз саҳро ҳам кишилар хоҳишига бўйсунмоқда.

Раҳмсиз дедик, ҳақиқатан ҳам шундай. Бу ердан инқилобга қадар неча бор табиатшунос сайёҳлар ўтгани ва уларнинг кўпчилигини чўл ўз қаърига тортганлиги халқимизга маълум. Чунки салгина йўлдан адашишнинг ўзи ҳалокат эди.

«Борса келмас» жумбоғини ечган олима Шарифа Содиқовадир.

Шарифа 10-синфни битиргач, геологлик хотин-қизлар касби эмас, деган гапларга қарамай, ТошПИнинг геология факультетида таҳсил кўрди. Сўнгра Тошкентдаги нефт ва газ институтида ишлай бошлади. Яхши геолог бўлиб етишишини сезган нефтчи олим, академик Обил Акромхўжаев Шарифанинг аспирантурага киришини тавсия қилди.

Шу кезларда нефть-газ районлари орасида жойлашган Устюртда нефть-газ борлиги муаммо эди. Жанубий Устюрт ҳавзаси — «борса келмасни» текшириш истеъдодли тадқиқотчи Шарифа Содиқова зиммасига юклатилди. 1961 йилдан бошлаб у Устюрт саҳроларини кеза бошлади. Парма қудуқлари олдида у тунларни бедор ўтказиб, қудуқдан чиққан тоғ жинси намуналарини синчиклаб ўрганар ва уларни кичик халтачаларга жойлар эди. Сувсизликдан толиқиб, бедорликдан ҳориб, заҳмат чекиб, изланди. Рюкзакдаги юк борган сари оғирлашар, гўё Устюрт ўз тошларини қизғаниб бермайман, деб ерга тортаётгандек туюлар эди.

Бундай «дала фасли» уч йил давом этди. Олинган намуналар сони мингдан ошиб кетди. Энди уларни синчиклаб таҳлил қилиш ва натижаларини илмий равишда умумлаштириб, Жанубий Устюрт ҳавзасининг нефть-газ истиқболини аниқлаш зарур эди. Беш йиллик тинимсиз меҳнат ўз самарасини кўрсатди. Шарифа Содиқова меҳнатига якун ясаб, олинган илмий натижаларни диссертация сифатида мужассамлаштириб олимлар кенгашига ҳавола қилди. Илмий хулосалардан бирида Шарифа Жанубий Устюрт ҳавзасининг чуқурроқ жойларида нефть-газ конлари мавжуд, у ерларда айни бир вақтда бирламчи ва иккиламчи нефть-газ конларини учратиш мумкин, деган қатъий қарорга келди ва келгусида газ фавворасининг отилиб чиқишини башорат қилди.

Қизиғи шундаки, баъзи соддадил геологларнинг кўтаринки (гумбазли) жойларни пармалаб нефть-газдан дарак бўлмагани учун бу районнинг истиқболи паст деган уқдиришларини олима илмий равишда рад этди ва пармалаш ишларини бир томонга қия жойларда давом эттиришни тавсия қилди.

Шарифахон фан номзоди шарафига эга бўлгандан сўнг ҳам тиниб-тинчимади, янги кашфиётлар сари интилишдан тўхтамади. У мураккаб геологик тадқиқотлар, дала экспедициялари ва лаборатория текшириш ишлари билан бевосита ўзи шуғулланди.

«Интилган етар, излаган топар» деганларидек, Шарифахон ҳам кейинги 10—15 йиллар ичида бирмунча салмоқли илмий муваффақиятларга эришди, уларнинг кўпчилигини ишлаб чиқаришга жорий этди. Масалан, 1985 йили унинг Устюртдаги Оқчелакдан нефть-газ излаб топишда ер кавлаш зарурати ҳақида тавсияномаси «Ўзбекнефть-газ геология» бошқармаси томонидан қабул қилинди; 1987 йили «Борса келмас» ғарбидаги майдонда ер коваги қазишни илмий асослаб берди. Унинг салмоқли илмий фаолиятларидан яна бири нефть-газ институтида янги сейсмостратиграфик лабораториясини ташкил этиш зарурлиги борасидаги асосли тавсиясидир.

1983 йилда очилган Оқчелак конининг шимолий қисми газ маҳсулотларига бойлиги ва бу ерда газни ўзида ушлаб қолувчи қопқонлар—палеозой ғовак оҳактошларида ҳам, юра қумтошларида ҳам нефть-газ жойлашганлиги тўғрисида илмий мақолалар ёзди ва уларни «Ўзбекгеофизика» ишлаб чиқариш бирлашмасига тавсия тариқасида тақдим этди. 1990 йилга келиб Оқчелак кони шимолида жойлашган, Қорачелак деб номланган ер ковагидан газ фаввораси отилиб чиқиши Шарифахоннинг илмий мулоҳазасини тасдиқлади.

Агар фақат 2000 йилларга борибоқ Ўзбекистоннинг энергия манбаи — нефть-газга бўлган талаби уч марта ошишини ҳисобга оладиган бўлсак, бу янги газ конининг кашф этилиши нақадар катта аҳамиятга моликдир. Қолаверса, бу изланиш яқин ярим аср давомида муаммо бўлган мушкул жумбоқни ечишга ҳам ёрдам берди.

Шарифахоннинг самарали илмий фаолиятига якун ясаб, шуни комил ишонч билан айтишим мумкинки, у ҳақиқий олима, ўз касбини чин қалбдан севган етук мутахассисдир. У «қулоғидан чўзиб» етиштирилган касб эгаси эмас. Шарифа Содиқова номи касбига монанд изланувчан илмий тадқиқотчи, «Борса келмас»дан ҳам қўрқмаган моҳир геолог, ҳавас қилса арзигудек меҳрибон она, қувончларга тўла, мустаҳкам оила қурган севимли умр йўлдошдир.

Мажид ЗОКИРОВ,
геология-минералогия фанлари доктори.

ТАҲРИРИЯТДАН: Ушбу мақола чоп этилиш арафасида ҳурматли домламиз Мажид Зокиров заҳматкаш олима Шарифа Содиқованинг кўп йиллик меҳнатлари инобатга олинмай, ўз хизматидан четлаштирилганлигини бизга маълум қилди. Шарифахон опа нима сабабдан ишдан бўшатилганлиги бизга ҳозирча қоронғу. Лекин олима бундан тушкунликка тушмабдилар. Болалар уйлари ва маҳаллалардаги етим-есирларни келажакда ақл-идрокли, иймон-эътиқодли, илм-маърифатли ва маданиятли ёшлар бўлиб улғайишларини ният қилиб, «ЗУРРИЁД» етимлар хайрия фирмаси ташкил этибди. Шарифа Содиқованинг бу савобли ташаббуси ва шу кунларда амалга ошираётган ишлари алоҳида бир мавзу...

СПОРТ ҲАЁТИДАН

КЎНГИЛ КЎЗЛАРИ РАВШАН БЎЛГАЧ...

Кўзи ожиз спортчилар ўртасида шахмат ва рус шашкаси бўйича Бухоро вилояти биринчилигида 12 шахматчи ва шунча шашкачи иштирок этди.

Бухоро шаҳар вакили Мустақим Ҳамроев маҳорат билан ўйнаб, шахмат бўйича вилоятнинг 1992 йилги чемпиони бўлди. Бухоро шаҳридаги 4-болалар спорт мактабининг шахмат бўйича тренери Самия Тўхтаевага II ўрин насиб этди. Кўзи ожизларнинг махсус кутубхонаси ўқув зали мудири Зариф Мўминов эса III ўринни эгаллади. Шашка бўйича омад Бухоро шаҳридаги 24-кўзи ожиз болалар махсус мактаб-интернатининг тарих фани ўқитувчиси Умар Ориповга кулиб боқди. У вилоят чемпиони унвонини қўлга киритди. Бухоро ўқув-ишлаб чиқариш корхонаси вакиллари Кенгаш Муҳаммедов ва Абдиғафур Азизовлар II, III ўринларни эгаллашди. Ғолиблар Ўзбекистон кўзи ожизлар жамияти Бухоро вилояти бошқаруви раёсати ҳамда вилоят жисмоний тарбия ва спорт қўмитасининг дипломлари, пул мукофотлари билан тақдирландилар. Мусобақаларда фаол иштирок этган спортчилардан саралаган команда тузилди. Улар ҳозир Наманган вилоятининг Косонсой шаҳрида кўзи ожизлар ўртасида ўтказиладиган жумҳурият командалараро мусобақаларида иштирок этиш учун қизғин ҳозирлик кўришмоқда.

Акбар ҲАЙДАРОВ.

ЖАКСОН ХОТИРАСИГА БАҒИШЛАНДИ

ФАРҒОНАДА чарм қўлқоп устаси Сергей Жаксон хотирасига бағишланган халқаро турнир ўтказилди. Унда республикамиз вилоятлари ҳамда Хитой ва Тожикистоннинг Хўжанд вилоятидан келган 99 нафар спортчи 12 вазнда ўзаро куч синашди.

Мусобақада қўқонлик чарм қўлқоп усталарининг қўли баланд келди. Якунловчи беллашувларда қатнашган қўқонлик етти боксчининг тўрт нафари ғолиблик супасига кўтарилди. Рафқат Эралиев, Алишер Ашурматовлар ўз вазн тоифаларида спорт устаси номзоди нормативини бажаришди.

ЭНГ ЯХШИ ФУТБОЛЧИ

ФАРҒОНА вилоят ёшлар иттифоқи, спорт комитети ва вилоят «Олтин водий» газетаси жамоаси футбол ишқибозларининг фикрини ўрганиб чиқишди. Кўзланган мақсад Ўзбекистон олий лигасида иштирок этаётган вилоятнинг Нефтчи» ва «Темирйўлчи» футбол командаларининг бу йилги энг яхши ўйинчисини аниқлаш эди. Қўқоннинг «Темирйўлчи» командаси ҳужумчиси, Ўзбекистон миллий терма командаси аъзоси Рустам Абдуллаев ана шу шарафли номга сазовор бўлди.

ЎзА мухбири.

Қўқондаги кабель орқали мулоқот телестудияси фаолияти матбуот эркинлигидан далолатдир. Ҳафтада 3 бор эфирга чиқаётган бу ижодий жамоа «Долзарб масала», «Шаҳар янгиликлари», «Меҳр-мурувват», «Фуқаролар билан юзма-юз» каби ранг-баранг мавзулар билан ўз мухлисларининг кўнглидан жой олмоқда. Кўрсатувларга Шавкат Фозилов тасвирчи ва режиссёрлик, Қўқондаги 10-автокорхона шофёри хушовоз Абдуманон Аҳмедов эса сухандонлик қилмоқда.

СУРАТДА: Улар навбатдаги эшиттириш олдидан маслаҳатлашиб турган лаҳзалар тасвирланган.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

ТАРИХИМИЗДАН ЛАВҲАЛАР

МУҚАННА—ЮЗИ ПАРДАЛИ ОДАМ

«Ўтмиши кўмилган миллатнинг истиқболи ҳам зулмат пардаси остидадир».
(Ҳерман ВАМБЕРИ).

Ўзбекистон фанида ижобий ўзгаришлар содир бўлмоқда. Мактаблар, ўрта махсус ва олий ўқув юртларида диёримиз тарихини, унинг бой маданий меросини ўрганишга дастлабки қадамлар қўйилиши фикримизнинг ёрқин далили.

Менимча, келажакка фақат ўтмиш йўл кўрсатади, шундай экан, у йўл бугуннинг кўксидан ўтади. Бугунги кун мустаҳкам, қудратли бўлса, ўтмиш ва келажакнинг оғир кўпригини кўтара олади. Халқимизнинг бутун тарихи ўтадиган ана шу кўприкнинг бунёдга келиши учун тинимсиз изланишу тарихимиз ҳақида чуқур билим зарур.

Вухоролик тарихчи Муҳаммад Наршахийнинг маълумотларига кўра, даврининг ҳукмрон табақасига мансуб бўлган ва ҳатто вазирлик даражасига кўтарилган Ҳошим ибн Ҳаким ўзининг ақлли, донишмандлиги билан маҳаллий халқнинг изтиробини, мустабидлар зулми ва асоратига қарши кучли норозилигини вақтида тушуниб етиб, халқнинг кўтарилишига бошчилик қилди. Севимли шоиримиз Ҳ. Олимжоннинг «Муқанна» шеърий драматик достонида бу ҳолатлар ўз аксини топган.

Бу қўзғалон 776 йили Маврда бўлиб ўтади. У хунук, чўтир, бир кўзи кўр бўлгани учун юзига парда тутиб юрарди. Шу сабабдан одамлар унга «Муқанна», яъни «юзи пардали одам» деб ном берганлар. Муқанна ўз қўли остидаги одамлар босқинчи араблардан фарқланиши учун оқ кийимда юришга даъват этганлигидан, улар исёни «Оқ кийимликлар» қўзғалони, деб аташ расм бўлган. Қўзғалон Маврда бошланиб, сўнгра Моварооуннаҳрнинг кўпгина жойларига ёйилади.

Ҳисор тизма тоғлари ёнбағрига жойлашган Шаҳрисабз яқинидаги Сом қўрғони Муқаннанинг сўнгги қароргоҳи эди.

Муқанна қўзғалонининг асосий ғояси моздакизмга асосланган бўлиб, унинг негизида ижтимоий тенглик ва эркин ҳаётга даъват ётади.

Оддий халқ оммаси Муқанна ғоясига қўшилиб, унинг раҳбарлигида араб зодагонларига қарши мардонавор кураш олиб бордилар. Бухоро вилоятининг Норшоҳ (ҳозирги Вобкент), Қашқадарёнинг Кеш (Шаҳрисабз) туманларида кучли тўқнашувлар юз берди. Ниҳоят, кўп сонли араб қўшинлари Сом қўрғонини ишғол қилиб (бунга қадар Муқанна ўзини ҳалок этишга улгурган эди) қўзғалончилар устидан ғалаба қозондилар.

Бироқ бутун араб халифалигига даҳшат солган бу қўзғалон 14 йил давом этди. Мазкур баённомада таъкидлаган воқеа-ҳодисалар Улуғ Ватан урушига қадар саҳналардан тушмай келди. Ҳозирга келиб эса шу асар тафсилотлари хусусида тўхталиш онлари, фурсати етмадимикан?

Соҳибжон САЛИМОВ.

ЭЪЛОНЛАР

ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСИ ҲАҚИНИ 10 НОЯБРГАЧА ТЎЛАШНИ УНУТМАНГ!

Шу муддатга қадар ҳисоб-китоблар аввалги нархлар бўйича, яъни шаҳар аҳолиси учун 1 квт. соатга 20 тийин, қишлоқ аҳолиси учун 15 тийин.

1 ноябрдан бошлаб республиканинг ҳамма аҳолисига (қаерда яшашидан қатъий назар) 1 квт. соатга 40 тийин қилиб белгиланади.

ФУҚАРОЛАР УЧУН АВВАЛ БЕЛГИЛАНГАН БАРЧА ИМТИЁЗЛАР (ЭЛЕКТР ЭНЕРГИЯСИ УЧУН 50% фоиз ҳақ тўлаш) ЎЗ КУЧИНИ ЙЎҚОТМАЙДИ.

ЎЗЭНЕРГОНАЗОРАТ

ГЕРМАНИЯ ЭЛЧИХОНАСИ ҚУЙИДАГИ ИШЛАРГА ФУҚАРОЛАРНИ ТАКЛИФ ҚИЛАДИ:

— идора ишларида тажрибаси бўлган ва кишилар билан муомала қила оладиган, немис тилини аъло даражада биладиган, машинкада мукаммал боса оладиган, иш вақтидан ташқари ҳам ишлай оладиган 2 та аёл ёки эркак киши;

— бинонинг инженерлик хизматларини амалга ошириш учун тажрибали, аъло тавсияномаларга эга, турли амалий қобилиятлари бўлган киши, немис тилини яхши билиши зарур;

— енгил машина ёки микроавтобусни мустақил равишда бошқара оладиган, одобли, кишилар билан муомала қила оладиган, кундузи ва унда ҳам, дам олиш унлари ҳам ишлай оладиган, немис тилини яхши биладиган киши. Ёши 50 дан ортмаган бўлиши керак;

— бино атрофидаги ҳажми 11000 кв. м. бўлган боғ ва манзарали дарахтларга қараб туриш учун 2 та тажрибали боғбон. Немис тилини билиши шарт.

Таржимаи ҳол, маълумоти ҳақидаги гувоҳномалар, тавсияномаларни ариза билан бирга қуйидаги манзилга юборинг:

Тошкент, Бошпочтамт, п/я 4337, Германия элчихонаси.

* * *

Германия элчихонаси яхши тавсияномаларга эга бўлган боғдорчилик фирмаси билан элчихона атрофини обод қилиш учун шартнома тузишга тайёр.

Таклифларни қуйидаги манзилга юборинг.

Тошкент, Бошпочтамт, п/я 4337. Германия элчихонаси.

ХАЙРИЯ КОНЦЕРТИ

Атоқли давлат ва жамоат арбоби, адиб Шароф Рашидов таваллудининг 75 йиллигига бағишлаб
Ҳалқлар дўстлиги саройида
1992 йил 5 ноябрда
Катта хайрия концерти ўтказилади.

КОНЦЕРТДА:
Ортиқ ОТАЖОНОВ,
Олмахон ҲАЙИТОВА,
Аҳмаджон ШУКУРОВ,
Ғуломжон ЁҚУБОВ,
Ғиёс БОЙТОЕВ,
Охунжон МАДАЛИЕВ,
Маҳмуджон АЗИМОВ,
Насиба АБДУЛЛАЕВА,
Муҳриддин ХОЛИҚОВ,
ва бошқалар қатнашадилар.

Хайрия концертига ҳомийлар танланаяпти.

Концертга қатнашиб, Шароф Рашидов фондига ҳисса қўшишни истаган ташкилотлар, корхоналар, биржалар, фирмалар ўз таклифлари ҳақида олдиндан хабар беришларини сўраймиз. Уларнинг коллектив бўлиб келишлари учун таклифномалар берилади. Коллектив буюртмалар биринчи навбатда қабул қилинади.

Телефонлар: 33-65--45; 33-20-36; 32-54-35.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси Президиуми, механика, бошқариш жараёнлари ва информатика бўлими, ФА ходимлари касаба уюшмасининг жумҳурият қўмитаси Президиуми таниқли механик олим, Республикада хизмат кўрсатган фан арбоби, Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академиясининг мухбир аъзоси

Жорилла ФАЙЗУЛЛАЕВнинг

вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қиладилар.

Й. Охунбобоев номидаги Халқлар дўстлиги орденли Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институти жамоаси техника фанлари номзоди, профессор Х. Мансуровга рафиқаси

Мамлакат МАНСУРОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент шаҳар ҳокимлигининг ободонлаштириш Бош бошқармаси йўл-кўприк хўжалиги бўлими бошлиғи Н. Толибжоновга оналари

Рихси ТОЛИБЖОНОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик изҳор қиламиз.

Бир гуруҳ дўстлар.

Ўзбекистон Республикаси Ўрмон давлат қўмитаси жамоаси ўрмонларни қўриқлаш ва муҳофаза қилиш бўлимининг етакчи мутахассиси Ш. Зиёмуҳамедовга отаси

Юнус ЗИЁМУҲАМЕДОВнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

● ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608. Буюртма Г—197.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир Анвар ЖУРАБОЕВ.

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Карим БАҲРИЕВ, Эсирган БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Зоҳид НОРМУҲАММЕДОВ, Ҳабибулла ОЛИМЖОНОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Абдукарим РАҲИМБЕРДИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Қулаҳмад РИЗАЕВ, Эркин САМАНДАР, Азим СУЮН, Александр ТЮРИКОВ (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Александр УЛИЧКИН (масъул котиб, «Народное слово»), Муҳтарама УЛУҒОВА (бош муҳаррир ўринбосари, «Халқ сўзи»), Раим ФАРҲОДИЙ, Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

● МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

● Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди: 21.10. № Г—410. Тираж 28596. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12.